

İstanbul Gençlik Haritası Serisi

İstanbul - Küçükçekmece Mahallelerinde Farklı Gençlik Grupları Arasındaki Karşılaşmalar

Beril Bahadır, Nuhat Muğurtay, Rüştü Hacıoğlu

İstanbul Gençlik Haritası Serisi

İstanbul - Küçükçekmece Mahallelerinde Farklı Gençlik Grupları Arasındaki Karşılaşmalar

Beril Bahadır, Nuhut Muğurtay, Rüştü Hacıoğlu

Kore Şehitleri Cad. No: 38/3
Zincirlikuyu, 34394, İstanbul
T +90 212 217 75 65-66
F +90 212 347 18 86
E info@podem.org.tr
www.podem.org.tr

İSTANBUL - KÜÇÜKÇEKMECE MAHALLELERİNDE FARKLI GENÇLİK GRUPLARI ARASINDAKİ KARŞILAŞMALAR

Yazar

Beril Bahadır, Nuhut Muğurtay, Rüştü Hacıoğlu

Kapak tasarımı

Olgu Şahin
Kapaktaki İstanbul haritasının orijinali Alan McConchie ve OpenStreetMap Contributors tarafından hazırlanmıştır.

Yayın Tasarımı

POMPAA
info@pompaa.com
+90 850 885 0 722
www.pompaa.com

Basım Yeri

UZMAN DİJİTAL BASKI VE BÜRO MAKİNELERİ LTD. ŞTİ.
Fahrettin Kerim Gökay Caddesi No:13/B
Hasanpaşa, Kadıköy, İstanbul
+90 216 700 10 77 (pbx)

Basım Yılı

2017

Baskı Adedi

50

PODEM YAYINLARI

ISBN 978-605-66456-4-8
Copyright © Ocak 2017

Tüm hakları saklıdır. Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları Derneği'nin (PODEM) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve PODEM'in kamusal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

Beril Bahadır

Beril Bahadır, lisans derecesini 2014 yılında Londra Üniversitesi'ne bağlı King's College London'ın Uluslararası Politika bölümünden aldı. Ağustos 2014 – Mart 2015 arası TESEV Demokratikleşme Programı'nda proje asistanı olarak çalıştı. Nisan 2015'ten beri PODEM'de Proje Koordinatörü olarak görev yapıyor. Halihazırda bölgesel ekonomik ve toplumsal kalkınma, gençliğin siyasallaşma biçimleri, güvenlik sektörü reformu alanlarında çalışıyor.

Nuhut Muğurtay

1987'de Diyarbakır'da doğdu. Lisans eğitimini Boğaziçi Felsefe Bölümünde tamamladıktan sonra aynı bölümde siyaset felsefesi alanında yüksek lisansını tamamladı. Halihazırda Sabancı Üniversitesi Siyaset Bilimi'nde doktora yapmakta ve aynı üniversitede asistan olarak çalışmaktadır. Akademik çalışmasının yanında Türkiye'de Kürt Sorunu ve gençlik hareketleri üzerine araştırmalar yapıyor. Daha önce TESEV Demokratikleşme Programı'nda yeni anayasa alanında araştırma asistanı olarak çalıştı.

Rüştü Hacıoğlu

1972'de Bulgaristan'da doğdu. İlk, orta, lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Özel sektörde çeşitli alanlarda çalıştı. Halen özel sektörde çalışmalarına devam ediyor. Evli ve iki çocuk babası.

PODEM Hakkında

Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları Derneği (PODEM) Şubat 2015'te kurulan İstanbul merkezli bağımsız bir düşünce kuruluşudur.

PODEM olarak vizyonumuz, demokrasinin tüm kurumsal ve hukuksal altyapısı ile var edildiği; demokrat zihniyetin, toplumsal barışın ve adaletin hakim olduğu; bölgesel ve küresel düzeyde barış ve adalet ortamının tesis edilmesinde etkisi artan bir Türkiye'nin inşasına katkıda bulunmaktır. Misyonumuz, Türkiye toplumunun ve Türkiye ile ilişkisi olan diğer toplum ve devletlerin değişen dinamiklerini araştırmalar aracılığı ile anlamak ve analiz etmek; elde edilen bulguların ışığında politika önerileri geliştirmektir.

Berghof Vakfı Hakkında

Bu araştırma raporu PODEM ve Berghof Vakfı'nın ortak projesi kapsamında yayımlandı. Kar amacı gütmeyen bağımsız sivil toplum kuruluşu Berghof Vakfı, çatışma dönüşümü sürecinde sürdürülebilir barışı destekler ve "çatışma dönüşümüne alan açma" misyonu doğrultusunda seçilen bölgelerde benzer amaçlara hizmet eden ortaklarıyla birlikte, çatışmalı durumlar karşısında tarafların ve diğer aktörlerin şiddet içermeyen karşılıklar üretmesini sağlamaya çalışır.

Yazarların görüşleri kendilerine aittir, her zaman Berghof Vakfı'nın görüşlerini yansıtmaz.

İçindekiler

- 6 **Sunuş**
- 10 **Giriş**
- 13 **Küçükçekmece’de Mekanın Ortaya Çıkışı**
- 17 **Mahallelerden Sosyo-ekonomik Tespitler**
 - 17 İyi hayat anlayışı ve gelecek tahayyülü
 - 19 Mahallede ve mahalleler arasında ticari ilişkiler
 - 19 Ekonomik imkanlar ve sınıfsal ayrışmalar
- 21 **Mahallelerde Sosyal Hayat**
 - 22 Mahallelerin dışında “var olmak”
 - 22 Mahallelerde aile bağları
 - 23 Mahallelerde kadın olmak
- 24 **Gençlerin Siyasi ve İdeolojik Eğilimleri**
 - 26 Tanıyarak dışlama
 - 26 Tehdit algısı ve tahammül eşiği
 - 29 “Öteki” kimliklerle karşılaşma mecraları
 - 29 Devlet ve toplumda adalet algısı
 - 31 Siyasi hareketliliğin altındaki saikler
- 32 **Sonuç**

Sunuş

Özge Genç, Beril Bahadır
PODEM

Türkiye’de devlet ve toplumsal kimlikler arasındaki ilişkilerde siyasallaşmış gençler, toplumsal muhalefetin, sokak siyasetinin en görünür aktörleri olarak ön plandalar. Çatışmalı süreçlerin sokağa yansıdığı eylemlerde güvenlik güçleriyle karşı karşıya gelebiliyorlar. Güvenlik politikalarının odağında olmalarına rağmen geleceğe yönelik politikaların inşasında yeterli ilgi görmüyorlar. Gençleri “sorunlu kesim” olarak gören anlayış, onları rehabilite edilmesi, yönlendirilmesi gereken aktörler olarak ele alıyor. Buna bağlı olarak, siyasi ve toplumsal karar alma evrelerinde görünmez olan gençlerin; siyasette, parlamentoda, müzakere ve diyalog masalarında, kamu yönetiminde, politika geliştirmede varlıkları yok denecek kadar az. Gençlerin kurumsal düzeyde ve siyasetteki temsiliyet eksikliği, kendi hayatları üzerinde söz söyleme ve karar alma yetkilerinin kısıtlı olması ve belli bir bölümünün içinde yaşadığı kapalı aidiyet dünyasının etkisi altında olması, elinizdeki çalışmanın çıkış noktalarını oluşturuyor.

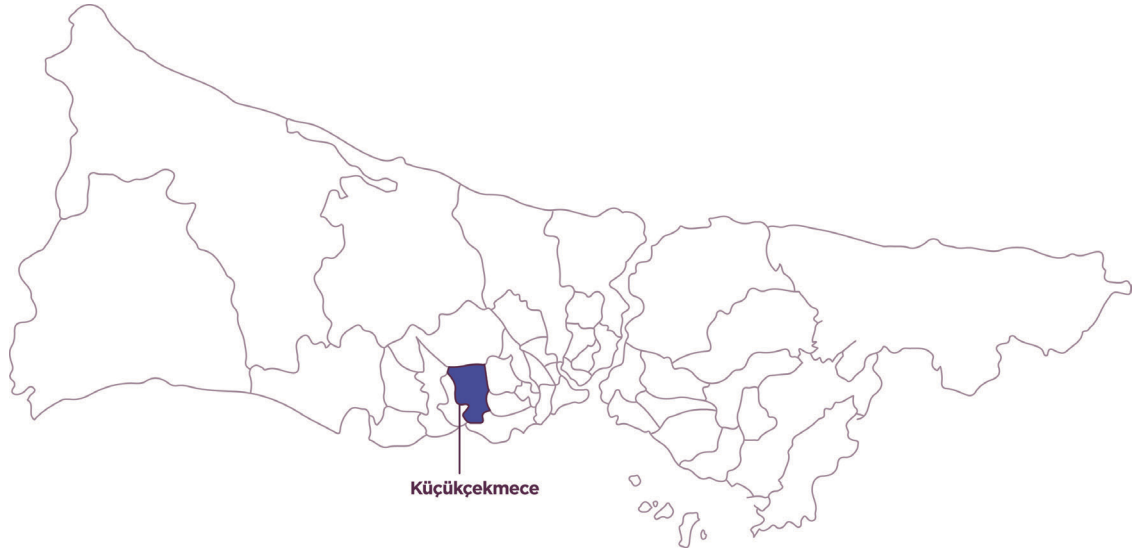
PODEM’in Berghof Vakfı’yla birlikte gerçekleştirdiği İstanbul Gençlik Haritası Serisi, İstanbul’da Alevi, Kürt, İslami kimlikler etrafında siyasallaşmış gençlerin yaşamlarını, beklentilerini, yaşadıkları mahalle, şehir ve ülkeyle ilişkilerini mercek altına alıyor. İstanbul, dünyanın pek çok diğer metropolünde olduğu gibi yoksulluk, sosyal eşitsizlik, yalnızlaştırılma, dışlanma, uyuşturucu gibi sosyal problemlerin birçok gencin hayatına damga vurduğu bir şehir. Bu mahallelerde yaşayan gençlere ağırlıklı olarak güvenlik politikaları çerçevesinden bakılması da önemli bir sorun. Güvenlik politikalarının sosyal politikaların önüne geçmesi, gençlerin şiddete başvurmasını, hiç değilse söylemsel düzlemde sertleşmesini beraberinde getirip bir kısır döngü yaratabiliyor.

Elinizdeki raporun bir parçası olduğu araştırma serisi, gençliğin toplumsal mutabakat ve barışı güçlendirme potansiyelini göstermeyi hedefleyen saha çalışmalarının ürünü. Gençliği yönetilmesi gereken bir kesim olarak gören yetişkinlere, politika yapıcı ve karar alıcılara bu anlamda yol gösterme amacını taşıyor. Gençlerin hiyerarşik, otoriter yapıları, cemaat modellerini, kadın-erkek, ebeveyn-çocuk ilişkilerini dönüştürücü etkileri üzerinde duruluyor. Gençler edilgen değil, etkin özneler olarak ele alınıyor. Rapordaki siyasi öneriler de bu yaklaşımdan besleniyor.

Seride kimlikler etrafında örülen bir siyasileşme haritası çıkarılması hedeflendi. Siyasileşmenin kimliksel aidiyetler dışında hangi faktörlerden beslendiği anlaşılmaya çalışıldı. Görüşülen gençlerin, siyasi eğilimleriyle gündelik yaşamları, aileleri ve çevreleri, sosyal yapılarla ilişkileri, gelecek beklentileri arasındaki bağlantılara bakıldı. Mekanların, kimliğin yaşanış biçimini nasıl etkilediğine, siyasi davranışları nasıl şekillendirdiğine odaklanılarak, siyasi davranışlardaki konsolidasyon ve kırılmaların hangi şartlarda, hangi nedenlerle ortaya çıktığını anlamaya

yönelindi. İnanç ve ideolojilerin üretildiği süreçlerde tam olarak hangi etmenlerin etkili olduğu, bu süreçlerden gençleri hangi etmenlerin uzaklaştırdığı incelendi. Seri aracılığıyla farklı saha araştırmaları üzerinden çeşitli kesimlerden gençlerin kim olduğu, benzer ve farklı yönlerinin ne olduğu, kimliklerin kim tarafından, ne derece benimsendiği sorularına yanıt arandı. Bunun için araştırma kapsamında kendini mekansal kısır döngüler içinde bulan, sosyal eşitsizlik ve mahrumiyetten etkilenen, belirli bir politik, kültürel, etnik, ya da dini kimliği benimseyen gençler ve bu kimliklere ilişkin güçlü gözlemleri olan kişilerle görüşüldü.

İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde, farklı kesimlerden gençlerin kimliklerine duydukları aidiyetleri sosyoekonomik, siyasi, sosyal boyutlarıyla analiz eden çalışma kapsamında, Sultanmurat, Fevzi Çakmak, Kanarya, Cumhuriyet ve Cennet mahallelerinden, 17-28 yaş aralığında toplam 23 kişiyle yarı-yapılandırılmış, derinlemesine mülakatlar gerçekleştirildi. Mahallelerdeki çarşılar, parklar, esnaf işletmeleri, kahvehanelerde yarı-etnografik gözlem yoluyla veri toplandı. Mülakatlar Ağustos 2015'te yapıldı.

Küçükçekmece'nin önemli bir özelliği, farklı kimlik gruplarıyla tanımlanan mahalleleri barındırması ve bu mahallelerin birbirine komşu olması. Geleneksel olarak Sultanmurat Mahallesi'nde Arnavut göçmenleri, Fevzi Çakmak Mahallesi'nde ise Bulgar göçmenleri yaşıyor. Cumhuriyet ve Cennet mahalleleri, Balkanlar'ın ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinden göç etmiş karışık bir profili barındırıyor. Kanarya Mahallesi'nde ise çoğunlukla Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden 1990'larda zorunlu göçe maruz kalmış Kürtler ikamet ediyor.

Özet tespitler

1. Kanarya Mahallesi'ndeki Kürtler ve çevre mahallelerdeki diğer kesimler arasındaki iletişimin oldukça zayıf olduğu söylenebilir. Kesimler arası karşılaşmalar, okul, çarşı gibi ortak alanlarda oluyor. Ancak bunun bir etkileşim seviyesinde olduğunu söylemek pek mümkün değil.

"Türklerin Kürtlerin, Kürtlerin de Türklerin düğünlerine gitmemeleri," mahallelerde birbirine yakın yaşayan iki topluluk arasındaki iletişimsizliğin boyutunu gösteriyor.

2. Ait oldukları kesim/topluluğa düşünsel bir mesafe koyabilmiş gençlerince, kendilerine "öteki" olarak dayatılan kimliklerle gündelik hayatta çok daha sık karşılaştıkları; bu kimliklerle tehdit öğeleri üzerinden değil, birebir iletişim yöntemiyle ilişki kurdukları görülüyor. Bu gençler, yabancı ve farklı olanla karşılaşmayı göze alabiliyorlar, farklı kimlikleri ötekileştirmiyorlar.

3. Ötekileştirmenin, Kanarya Mahallesi'nin çevre mahallelerindeki Türk milliyetçisi gençler tarafından yapıldığı söylenebilir. Özellikle yüksek eğitim görmemiş, gündelik hayatın sadece kendi mahallesinde geçiren ve mahalle dışında bir gelecek görmeyen bazı gençler, Kanarya Mahallesi'yle özdeşleştirdikleri "terör ortamından" sorumlu tuttıkları Kürt gençlere karşı saldırgan bir dil kullanabiliyorlar.

4. Her şeye rağmen saldırganlığın söylemde kaldığını vurgulamak gerekir. Saldırgan söyleme rağmen gençlerin kendilerinin, iş yerlerinin güvenliğine yönelik çekincelerinin ağır bastığı görülüyor. Bir diğer deyişle, gençlerin bizzat çatışma ihtimallerinin düşük olduğu söylenebilir. Çatışma ihtimalinin üzerine gidildiğinde, "esnafız, o kadar da karışmayız, işimiz gücümüz var," "evde bekleyenim var" gibi yorumlar geliyor.

5. İstisnalar olsa da gençlerin çoğunun ortak dileği, mahallelerdeki mevcut ortamlarından çıkarak daha farklı bir hayata kavuşmak. Gençlerin bu dileklerinin ardındaki nedenler, sosyo-ekonomik durumlarına, iyi hayat tahayyüllerine, sosyal çevreleriyle ilişkilerine göre değişiyor:

6. Üniversite adayı, öğrencisi ya da mezunu olan, mahallenin dışına çıkıp İstanbul'un merkezi bölgelerine daha fazla erişimi olan gençler için bir birey olarak var olmak, bir topluluğun üyesi olarak var olmaktan daha önemli görünüyor. Bireysellik mefhumu gelişmiş gençler için mahalle dışı hayat, özgürlük alanının genişlemesi, kendini gerçekleştirme imkanlarının artması anlamına geliyor.

7. Ticaretle uğraşan, küçük işletme sahibi bir kısım genç içinse mahalle dışı hayatın cazibesi, merkezdeki/çevre ilçelerde çok daha iyi olduğunu düşündükleri yaşam standartlarına erişim isteklerinden kaynaklanıyor.

8. Kürt gençler, ilçede pek çok ortamda Türk milliyetçileriyle karşılaşabileceklerini ve hedef haline gelebileceklerini, güvende olmadıklarını düşünüyorlar. Bir kısmı mahalle hayatı içinde inzivaya çekilebiliyor. Bir kısmı da kendisini İstanbul'daki aile ve akraba/aşiret kısılcısından kurtaracak, ideal bir yer olarak tahayyül ettikleri Kürt coğrafyasına dönmek istiyor.

Öneriler

1. Mahallelerinden zorunlu kalmadıkça çıkmamış gençlerin İstanbul'un bir başka köşesinde üniversiteye ya da işe gitmeleri, onları şehrin mekansal ve toplumsal çeşitliliğiyle tanıştırıyor, pek çok açıdan daha toleranslı kılıyor. Özellikle dar gelirli ailelerin yaşadığı, kapalı bir alt kültürü olan mahallelerdeki gençler için kamunun eğitim ve istihdam fırsatlarını çeşitlendirmesi, bunu gözetken inisiyatiflere destek vermesi faydalı olabilir.

2. Mahalledeki gençlerin ait olduğu kesimlerin temsil edildiği, yerel düzeyde etkin, kuşatıcı bir kurumsal yapı, yerel yönetimler tarafından tesis edilebilir. Bu kurumlarda çeşitli kesimlerden gençlerin, gençlik üzerine yoğunlaşan uzmanların ve sosyal politikalar alanında çalışan kamu görevlilerinin bir araya gelerek birlikte yaşamayı teşvik edecek sürdürülebilir çalışmalar üretmeleri, gençler arasında uzlaşılı kültürünün yaratılmasına katkı sunabilir.

3. İlçede herhangi bir kesimle özdeşleştirilmeyen, bağımsız görülen sivil toplum

kuruluşları aracılığıyla, gençlik merkezleri gibi ortak sosyal alanların oluşturulması ve desteklenmesi, farklı kesimlerden yeni nesiller arasındaki karşılaşmaları ve etkileşimi arttırabilir.

Giriş

İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinin, farklı etnik kimliklerle tanımlanan Sultanmurat, Fevzi Çakmak, Kanarya ve Cumhuriyet mahallelerinde yürütülen araştırma, bu kimliklerden gençliğin duydukları aidiyetleri sosyo-ekonomik, sosyal, ideolojik boyutlarıyla analiz etmeyi amaçlıyor. Çeşitli toplumsal kesimlerden gençlerin, söz konusu boyutlarda karşılaşmalarını ve etkileşimlerinin irdelendiği araştırma için Küçükçekmece'nin seçilmesinin birincil nedeni, açıklanacağı üzere toplumsal fay hatlarının kesiştiği ve bundan kaynaklanan gerilimlerin zaman zaman gündelik hayata yansıdığı, kozmopolit bir yapısının olması.

Küçükçekmece, 1950'lerde Balkanlar'dan, 1980'lerde ve 1990'larda başta Doğu ve Güneydoğu bölgelerinden olmak üzere iki ana göç dalgası aldı. Bu iki safhalı göç sürecinin sonuçlarından biri, farklı kimlik gruplarının farklı mahallelere kümelenmesi ve böylece gruplar için dış etkiye mukavim, her birine özel korunaklı bir yaşam alanının kendi doğallığında oluşmasıydı. Bunun günümüze yansımaları, halk tarafından mahallelere takılan isimlerde görülüyor. Örneğin, çoğunlukla Arnavutların yaşadığı Sultanmurat Mahallesi "Arnavut mahallesi," Kürtlerin daha yoğunlukla yaşadığı Kanarya Mahallesi'yse, mahallenin çevresindeki gençler tarafından "Küçük Kürdistan" olarak anılıyor. Kanarya Mahallesi, Ekim 2014'teki Kobane eylemleriyle sokakta polisle sıcak çatışmalara sahne olmuş, araştırmanın yapıldığı 2015 yazında çözüm sürecinin sona ermesiyle güvenlik güçlerinin sıklaşan operasyonları üzerinden gündeme gelmişti.

Kanarya Mahallesi'nin güneyinde Sultanmurat, Fevzi Çakmak ve Cumhuriyet mahalleleri yer alıyor. Kabaca tasvir etmek gerekirse, geleneksel olarak Arnavutlar Sultanmurat Mahallesi'nde, Bulgarlar da Fevzi Çakmak Mahallesi'nde yoğun olarak yaşıyorlar. Aynı coğrafyadan, benzer göç tecrübeleriyle gelmiş olsalar da bu iki grup kültürel anlamda birbirlerini farklı görüyor. Cumhuriyet Mahallesi'yse Arnavutların, Bulgarların, Boşnakların, Anadolu taşrasından göç edenlerin ikamet ettiği, karışık bir mahalle. Özetle, Küçükçekmece çeşitli kimlik gruplarının oluşturduğu mikro-evrenleri bir arada barındırıyor.

Kimlik grupları, geleneksel olarak yoğunlaştıkları mahallelerle özdeşleştirilmiş olsalar da günümüzde mahalleleri homojen olarak değerlendirmek yanlış olur. Takip eden analizlerde de görüleceği üzere, ilçe coğrafi bakımdan İstanbul'un çeperinde olmakla birlikte merkezinden izole değil; İstanbul'un merkezindeki ekonomik dönüşüm ve hızlı yapılanma, ilçede de bütün etkisiyle gözlemlenebiliyor. Artan toplumsal hareketlilik sayesinde farklı kesimler kendi kimliklerinin korunaklı ortamından çıkıp geçmişe göre birbirleriyle daha sık etkileşime geçiyorlar. Bununla birlikte 1980'lerdeki hızlı kentleşmeyle birlikte tıpkı İstanbul'un birçok ilçesi gibi Küçükçekmece'nin de Anadolu'nun çeşitli yerlerinden göç aldığını hatırlatmak

gerekir. Sonuç olarak, mahalleler belirli kimlik gruplarıyla anılıyor olsa da “homojen” olarak nitelendirilmeleri mümkün değil.

Küçükçekmece’yi İstanbul’da benzer göç tecrübelerini geçirmiş diğer ilçelerden farklı kılan bir unsur, kimlik gruplarıyla tanımlanan mahallelerinin birbirine komşu olması. Takip edecek analizlerde irdeleneceği üzere, Küçükçekmece’deki kesimlerin kümelenmeleri, kesimler arası karşılaşmaların farklı şekillerde tezahür etmesine yol açıyor. Şehir merkezine entegrasyonla hızlanan toplumsal hareketliliğin getirisi olarak kesimler arası karşılaşmaların artması, bu kesimlerin birbirlerine yönelik yaklaşımlarının anlaşılmasına olanak tanıyor. Kabaca “mahalle içi/içe dönük” ve “mahalleler arası/dışa dönük” olarak ayırabileceğimiz iki dinamiğin de ilçe ölçeğinde rahatça gözlemlenebilmesi, Küçükçekmece’yi araştırma serisi için elverişli bir başlangıç noktası kılıyor.

Araştırma kapsamında Küçükçekmece’nin Sultanmurat, Fevzi Çakmak, Kanarya, Cumhuriyet, Cennet mahallelerinde 17-28 yaş aralığında toplam 23 kişiyle, yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat gerçekleştirildi (bkz. Ek 1). Görüşmeciler örneklemi oluşturmada kartopu yöntemi izlendi. Kanarya Mahallesi’nde görüşülen gençlerin yarısı Kürt, diğer yarısıysa Balkan göçmeni ailelerden geliyor. Fevzi Çakmak ve Sultanmurat mahallelerinde görüşülen gençlerin hepsi Arnavut kökenli. Cumhuriyet ve Cennet mahallelerinde görüşülen gençlerin aileleri Balkanlar ve Anadolu’nun çeşitli yerlerinden göç etmişler.

Bu doğrultuda, gençlerin aidiyet hissettiği kesime ve diğer kesimlere bakışları, mahalleleriyle ve çevreleriyle etkileşimleri, siyasi tutumları, toplumsal gelişmelere yaklaşımları ve gelecekte bekledikleri irdelendi. Görüşülen gençler için önemli olabilen ancak araştırma ekibinin kaçırabileceği noktaları yakalamak için yarı-yapılandırılmış mülakat yöntemi izlendi. Gençlerin kendilerini samimi bir sohbet ortamında hissetmesi öncelendiğinden mülakatlar, kişinin tercih ettiği yerlerde (mahalle kahvehanesi, parkın bir köşesi, iş yeri vs.) gerçekleştirildi. Bu yaklaşım, mekansal faktörlerin aidiyet oluşumundaki etkisinin gözlemlenmesi açısından da faydalı oldu.

Görüştüğümüz gençlerin duygu ve düşüncelerini dış etkenlerden bağımsız şekilde aktarabilmeleri öncelendiği için birebir mülakatlar yapıldı. Yine de birkaç mülakatta bu ortamın sağlanamamasından dolayı, arkadaş olan birden fazla gençle aynı anda görüşülmek durumunda kalındı. Bu, farklı siyasi eğilimleri olan arkadaşların sohbetin doğal akışı içinde birbirleriyle etkileşimlerinin de gözlemlenmesi bakımından değerli oldu. Birbirlerinin yorumlarına onayları, eleştirileri ve müdahaleleri, başlıca tartışma konuları üzerinde yereldeki uzlaşma ve çatışma noktalarının tespitini kolaylaştırdı.

Analize geçmeden, araştırmaya belirli bir hipotezi esas alıp onu test etmek maksadıyla başlanmadığını belirtmek gerekir. Aidiyet hislerinin mekansal unsurlar, sosyal ortamlar, aile bağları ve etik değerlerle şekillendiği düşüncesi benimsenerek, bunların sahadaki karşılıklarına odaklanmak tercih edildi. Bununla birlikte, sahadan elde edilen çıkarımların mahallelerdeki gençlerin tümü için geçerli olamayacağını teslim etmemiz gerekir. Araştırma, kapsamı ve yöntemi itibarıyla genel yargılara izin vermiyor; bir dönemde bir mekanı paylaşan çeşitli kesimlerden gençlerin gündelik hayatlarının ve karşılaşmalarının bir fotoğrafını sunmayı vaat ediyor.

Rüştu Hacıoğlu’nun kaleme aldığı ilk bölüm, aidiyetlerin mekansal unsurlar etkisiyle şekillendiği görüşünden yola çıkarak Küçükçekmece’yi sosyolojik dönüşümleriyle değerlendiren bir mekan

analizi sunuyor. Beril Bahadır ve Nihat Muğurtay'ın farklı altbaşlıklarını kaleme aldıkları takip eden bölümlerde, mahallelerdeki gençlerin sosyo-ekonomik durumları ve beklentileri, ikinci olarak, gençlerin sosyal imkanlarının ve tercihlerinin, çevreleriyle etkileşimlerinin yani kendilerini ait hissettikleri topluluğa yönelik duruşlarının ve "öteki" olarak tanımlanan kimliklerle karşılaşmalarının bir analizi sunuluyor. Gençlerin siyasi tutumları ve bu bağlamda toplumsal davranışları analiz ediliyor. Sonuç bölümünde öne çıkan bulgularla birlikte gençler arasında uzlaşma noktalarını artırabilecek çözüm önerileri tartışılıyor.

Küçükçekmece’de Mekanın Ortaya Çıkışı

Küçükçekmece, kadim zamanlara dayanan önemli bir ticaret yolu üzerinde olmasına rağmen yerleşim alanı olarak bugünkü gelişimini 1950’li yıllarda yapılan demiryoluna ve Londra Asfaltı’na borçludur denebilir. 1941 nüfus sayımında 780 nüfuslu bir köyden 1956 yılında önce belde belediyesine, 1986 yılında da 100.000’i aşan nüfusuyla Bakırköy’den ayrılarak ilçe belediyesine dönüştü. 2015 yılına gelindiğinde 740.000 nüfusa ulaştı.

Küçükçekmece Gölü’nün doğu kıyısındaki düzlükten tepeye doğru genişleyen Küçükçekmece, Türkiye modernleşmesinin sancılılarıyla şekillenen, kente göçün yarattığı işçi banliyölerinin ve kültür gettolarının tipik örneklerinden birini oluşturuyor. Tren istasyonunun çevresinden başlayarak genişleyen, kendi içinde sınıfsal ve kültürel mahallelerini de üreten merkez, göç sorunları, sınıfsal çatışma, kültürel karşılaşmalar ve siyasal mücadele alanları bakımından İstanbul’un mikro-ölçekteki ortalamasının gözlenebileceği bir çeşitliliği barındırıyor.

Eski yerleşim yerinden başlayarak kuzeye doğru genişleyen mahalleler ekseriyetle etnik ve kültürel kimlikler üzerinden “hemşeri gettoları” olarak şekillendi. Sanayinin büyümesine paralel olarak her yöreden işçi akınıyla Türkiye’nin kahir ekseriyetini yansıtacak bir çeşitlenme içinde kozmopolit bir yapının ortaya çıkmasının ardından, mahallelerin kültürel yozlaşma¹ ve melezleşmeler açısından da önemli bir etkileşim alanı haline geldiği söylenebilir.

Başlangıçta Balkanlar ve Trakya göçmenlerinin yerleşmesiyle belirgin gettolar biçiminde şekillenen mahalleler, gelişen sanayinin çekim alanı oluşturmasıyla Türkiye’nin her yerinden göç almaya başladı. Getto sınırları içinde ve geniş sınır boşluklarındaki arazilerin değerlerinin yükselmesiyle ortaya çıkan sınıfsal sıçrama imkanlarının cazibesi, zamanla getto kapılarını kimliksel kodları fazla gözetilmeksizin her kesimden insana açabildi. Böylece blok kültürlerin ve etnisitelerin kalın duvarları oluşmadan önce, geniş sınır çizgileri farklı kültürlerle zenginleşerek birlikte yaşama zorunluluğunu ve varoştan kente giden yolu belirginleştirdi.

Bu çerçevede, Balkan göçmeni gruplar bile kendi aralarında neredeyse bir arada barınamayacak ölçüde kültürel farklılaşmalar içindeyken onlara eklenen ve epey yabancı

¹ Yozlaşma bir şeyin gerçek özelliklerinden uzaklaştırılması ya da uzaklaşmasıdır. Diğer bir deyişle “özünden ayrılma”dır. Bir şey, gerçeğine bağlı kalmadığında yozlaşmış olur. Kültürel yozlaşma içinse, belirli bir coğrafyada belirli tarihsel koşullar içinde modellenmiş olan ilişki kalıplarının, bir başka coğrafya yahut da zaman diliminde işlevsizleşmesi sonucu bütünüyle ya da kısmen terk edilmesi durumudur diyebiliriz. Yozlaşma, eski ve köklü olandan kopuşu ima eden senkretik/bağdaştırmacı geçiş süreçleri üzerinden karşılıklı etkileşimlere açık işlevsel sentezlerin/melezleşmelerin yolunu açar. Bu çalışmada bu kavramların seçilmesinin nedeni, mekan olarak banliyönün/varoşun bizatih kendisinin kırsala oranla bir yozlaşma ve kente yönelen bir melezleşme alanı olmasıdır.

oldukları Doğu, Güneydoğu, İç Anadolu kültürlerinin karşılaşmaları, toplulukların kültürlerini korumakla şehre uyum sağlamak arasında ciddi sıkışmalar yaşanmasına neden oldu.

Küçükçekmece'nin etnik ve kültürel gettolara bölünmüş işçi banliyösünden kozmopolit bir kent görünümüne kavuşması, üç-dört nesil boyunca yaşanan kültür karşılaşmalarının ürettiği melezleşmelerin açık izlerini taşıyor. Kurulmaya başladığı dönemdeki mimari yapılar, estetik kaygılardan çok uzak, kırsal görgü ve ucuz malzemenin imkanlarını yansıtırken bugün gelinen düzey ve üretilen ortak mekanlar, toplumsal değişimin izlerini sürmeye imkan veriyor.

İbadethaneler, banliyölerin oluşum aşamasında kurulan ilk ortak mekanlardır. Banliyö nüfusunu kırsal kökenli göçmenlerin oluşturduğu ve bu toplulukların kimlik bilincinde din ve yerel kültürleri kapladığı yer dikkate alındığında, mahallelerde beliren ilk ortak mekanların camiler olmasının nedeni anlaşılabilir. Başlangıçta resmi kurumların yapımına destek vermediği camiler, sivillerin kurduğu camii dernekleri aracılığıyla toplanan yardımların denetim altına alınıp yasallaşması yoluyla sivil toplumun da katılımına açılır ve bu yolla camii etrafında işbirliğine dayanan doğaçlama bir cemaat oluşur. Mahalleler etnik ve kültürel aidiyetler üzerinden şekillenirken camilerin yapımıyla etnik ve kültürel kimlikleri aşan bir dayanışma ortaya çıkar ve camiler, farklı kültürlerin ilk karşılaşma mekanı olma işlevini görür.

İbadethaneler, ölüm gibi temel varoluş trajedileri karşısında geride kalan insanların hayatla bağlarının restorasyonu, topluluk hafızasının korunması (atalarla kurulan kült bağlar, topluluğu pekiştiren ritüeller vs.) ve göçmenlik olgusunun yarattığı zemin kaybının belirsizliğiyle başa çıkabilmesi bakımından toplumsal dayanışmanın ortak zeminini oluştururlar. Özellikle üretim gücünü kaybeden yaşlılar için, bir huzur evine "terk edilme" hissini oluşturmadan sosyalleşebilme ve çocuklar için dini eğitim mekanları olma özelliklerini de taşırlar. Dolayısıyla camiler, etnisite ve etnik kültürü aşan bir üst kimlik alanı olarak, ailenin en yaşlı ve saygın üyesinin onayını barındıran kültür değiş tokuşu ilişkilerinin, kırsal kültür yozlaşmalarının ve paralel olarak şehir kültüründe adım atılan melezleşmelerin de ilk örnek mekanları olma özelliklerini taşırlar.

İlk bakışta bir arada yaşamaları mümkün görünmeyen farklı kültürlerin kendilerine özgü sosyalleşme alanlarını banliyö ölçeğinde üretebilmeleriyle birlikte gelişen tahammül, aynı zamanda modernleşmeyle de yüzleşme zorunluluğu içindeki kültürleri, birbirlerini gözlemleyerek öğrenme ve yeni durumlarının ortaya çıkardığı belirsizlikle başa çıkabilme amacıyla belirli düzeylerde etkileşmeye açtı. Ortak mekan paylaşımları özellikle genç kuşaklarda yeni kültürel sentezlere imkan yarattı.

İnceleme kesiti olarak daraltılmış bölgemizde ortak mekanın modern örnekleri olan bir AVM, alışveriş için kullanılan trafiğe kapalı bir cadde ve göl kenarı boyunca düzenlenen gezi yolu, dünden bugüne farklılaşan ve zenginleşen ihtiyaç dünyasının izlerini taşıırken, mekanı kullananların ortak bir kent kültürü yaratabilme becerisinin de açık işaretleri.

Yakın geçmişte İstanbul'un merkezine yapılan günlük zorunlu iş seyahatlerinin kazandırdığı görgü ve imkanlar dahilinde tatil günlerinde merkezin gezi mekanlarını paylaşma arzusu, zamanla merkezdeki mekanların benzerlerini çevrede kurmak suretiyle kent kültürüne uyum sağlamayı mekan üzerinden deneyimlemek imkanını çok daha geniş bir kesime açtı.

Çok yakın bir geçmişte ortaya çıkan ve banliyölere de yayılan trafiğe kapalı alışveriş caddeleri ve AVM'ler, küçük esnafı zora sokacağı gerekçesiyle kapitalizm eleştirilerinin merkezinde yer alıyor. Oysa bunların banliyödeki insanların kent kültürüyle tanışma alanı oldukları gözden kaçıyor. Bu modern mekanlar, her kesimden insanın ilgisini çekerek en geniş ortak karşılaşma ve öğrenme alanı işlevi görüyorlar. Giyim, ev eşyası, mutfak çeşitliliği, insan çeşitliliği ve davranış kalıpları hakkında pek çok bilinmeyenin görgü yoluyla deneyimlendiği mekanlar olarak öne çıkıyorlar.

Burada merkezin belirli biçimler (AVM, mekan tarzları) üzerinden kopyalanması söz konusuymuş gibi görünse de, içerik üretiminde hemen her kesimin yemek ve eğlence kültürleri üzerinden mekanları ve birbirlerini dönüştürücü olarak etkiledikleri de gözleniyor. Banliyölerin kuruluş aşamasında içine kapanmış çevrelerde yaşatılan geleneklerin bir kısmı zaman içinde işlevsizleşerek kaybolurken, bir kısmı da işlevi oranında "istila" düzeyinde yaygınlaştı, karşılıklı etkileşim aracı hüviyeti kazandı.

Görüşmeler boyunca izini sürdüğümüz gençlik ve mekan ilişkisi, çevreye oranla daha fazla gelişen ve farklılaşan merkezin gençlik nezdinde güçlü bir çekim alanı olmaya devam ettiğini gösteriyor. Özellikle merkezdeki mekanlarda ortaya çıkan ilişki farklılaşması üzerinden görünür olan çekim, gençlerin ifadesiyle "kadın - erkek ilişkilerinin merkezde daha az baskı ve engele maruz kaldığı" algısını üretmiş. Geleneksel topluluklarda denetimin kadın - erkek ilişkileri üzerinden sağlandığı göz önüne alındığında, bugünkü gençliğin önceki nesillere kıyasla kendi seçiciliğine değer vermesi ve kadınların sosyal hayatın her alanında görünür olma isteği, sosyal mekanların yaygınlaşmasıyla çok daha belirginleşmiş durumda.

Örneğin, geçmişte Bulgaristan göçmenleri dışındaki kesimlerden kadınların iş hayatına katılımı ve kamusal alanda görünürlükleri son derece kısıtlyken, bugün her kesim için bu "doğal bir duruma" dönüşmüş vaziyette. Bundan 35 yıl evvel Bulgaristan göçmeni kadınların yoğun biçimde eğitim, iş ve diğer kamusal alan faaliyetine katılmaları diğer kesimler için kabul edilemez bir yargılama konusuyken, bugün her kesim için makasın kapandığını söylemek mümkün. Elbette bunun düzeyinin, her kültürün kendi kabul edilebilir melezleşmesi oranında gerçekleştiğini kaydetmek gerekir.

Geçmişte Bulgaristanlı olmayan kadınların sosyalleşme imkanları ev içi gezmeleri, düğünler, cenazeler, özel günler ve semt pazarlarıyla sınırlıyken, günümüzde sosyalleşme olanakları AVM'lerden gezi alanlarına ve parklara kadar genişleyen bir ölçekte çeşitlenip yaygınlaşmış durumda. Diğer taraftan, geçmişte sadece erkeklere özel sosyalleşme alanı sunan neredeyse her köşe başındaki kahvehanelerin etkinliği nispeten zayıflarken, göl kenarında ve kapalı gezi yolunda aynı işlevi sağlayan mekanlar, bugün kadınlara da açılmak suretiyle belirgin bir farklılaşmaya işaret ediyor.

Ortak mekanlar dışında "mahrem mekan" olan konutlarda görülen değişim de, kültürel karşılaşmaların yarattığı melezleşmenin içselleştirilip daha farklı beraberlikleri üretmeye açık olduğunun göstergesi olarak öne çıkıyor. Üç dört nesil önce "kabile" tipi toplaşmalarla kurulan mahallelerde konutların kırsalın etkilerini taşıdığı açık biçimde görülebiliyordu. Yüksek duvarlarla sokaktan izole edilmiş konutlar dışı kapalı bir iç kültürü koruma eğilimini yansıtırken, günümüzde onların yerini dışı açık ve yabancıların da beraberce yaşamasına imkan sunacak çok katlı yapılar almış durumda. Elbette her dönemin kendi koşullarının sosyo-ekonomik etkilerini de göz ardı etmemek gerekir.

Şehre tutunmak için gelen ilk nesil göçmenlerin güçlü topluluk aidiyetleriyle içinde buldukları koşulların ürünü olarak yaratılan mekanlar ve bu habitat içinde yeniden üretilen kültür, temel barınma ihtiyacının yanı sıra kişilere, "kendilerini güvende ve saygın hissetme" imkanı sunan psikolojik bir ihtiyacı da karşılamaktaydı. İnsanların gün içinde iş yerlerinde hem yabancılaşma duyguları hem de bilgi düzeyleri yüzünden maruz kaldıkları zorlukları rehabilite ettikleri alanlar olarak tebarüz eden, "kendilerine benzeyenlerle" birlikte inşa ettikleri kültürel topluluk mekanları olan kahvehaneler, dernekler ve vakıflar, bireyler için gündelik hayatın içinde yoksun kaldıkları karşılıklı anlayış ve saygı içeren ritüelleri üretme ve bunlar yoluyla özgüveni ayakta tutma işlevini görüyordu.

Oysa bugün bireyliğinin daha fazla farkında olan gençlik, topluluk kültüründen toplum kültürüne doğru evrilme sürecinde. Toplulukla toplum arasındaki ayırıcı nüansa değinmek, değişimin yönünü gösterebilmek bakımından açıklayıcı olacak. Bireylerin toplumla aidiyet ilişkileri görev ve sorumluluklar düzleminde, rasyonel bir iş bölümünün işlevsel parçası oluşuyla meşru kabul edilir. Toplum, bireylerin kabile/cemaat gibi topluluk aidiyetlerinin kişiye sağladığı duygusal alanla doğrudan ilgilenmez. Toplulukta rasyonel bir iş bölümüne katılmadığınızda duygusal aidiyetten dışlanmayı gerektirecek bir sonuç ortaya çıkmaz. Hatta toplumla işlevsel düzlemde ilişki kurulamadığında, duygusal bağlar üzerinden kişiyi korunaklı bir alana taşımak görev ve sorumluluğa dönüşür.

İstisnalar dışında, mülakatlar boyunca gençlerde gözlenebilen en açık tutum kariyer yoluyla topluma dahil olmanın en bariz özelliği olan işlevselliğe katılma arzusu. Bu arzunun gereği olarak topluluk dışına çıkıldığında yeni arkadaş çevrelerinin oluşumunda etnik ve kültürel kökenle farklılıkların önceki nesillere kıyasla daha az kaygı ürettiği gözleniyor. Gençlerin ifadelerinde, kariyerin sunduğu ekonomik imkanlar kadar, kariyerin onlara kazandıracığı yeni sosyal çevrelerin de getirileri öne çıkıyor.

Dolayısıyla, gençler arasında "benlik" algısını korumak ve kendini üretmek bakımından geçmişe ait kültürlerin yanı sıra, bugüne ve geleceğe tutunmayı sağlayacak kodlara ulaşmanın da önemsenmeye başladığı, yabancı ve farklı olanla karşılaşmanın göze alınabildiği, önceki nesillere nispetle içe kapanarak değil, dışa açılarak inşa edilen bir özgüvenin söz konusu olduğu söylenebilir.

Mahallelerden Sosyo-ekonomik Tespitler

İstanbul'un çeper sayılan bölgelerinden bir kısmının son 20 - 30 yıl içinde hızlı kentleşme üzerinden merkeze entegrasyonun sürecini göz önünde bulundurarak, bu dönüşümü yetişkinliğinde ya da yaşlılığında tecrübe etmiş eski nesillerin ve dönüşümün içinde büyümüş yeni neslin sosyo-ekonomik beklentileri arasındaki farklılaşmaları mercek altına aldık. Mülakatların öznesi yeni nesille sınırlı olduğundan sosyo-ekonomik dönüşümün farklı aşamalarını tecrübe etmiş farklı nesillerin veriye dayalı karşılaştırmasını yapmak mümkün olmadı. Yine de ilçenin yakın tarihinden günümüze geçirdiği sosyo-ekonomik dönüşümlerle bağlantılı temaslarımız, sosyo-ekonomik beklentiler arasındaki farklılaşmaların izini iki nesil öncesine kadar sürmemize yardımcı oldu.

Yakın geçmişte, mahallelerin sosyo-ekonomik koşulları, barındırdıkları kültürlerin eğitime verdiği önem oranında kayıtlı ve kayıt dışı (esnek) iş gücü ayrışması üzerinden farklılaşmıştı. Bundan iki önceki nesil için kayıtlı, sigortalı bir işte güvenceli olarak çalışmak öncelikliydi. Eğitim, geçim sıkıntısı yaşatmayacak, düzenli maaş sunan belli bir meslekle sonuçlandığı takdirde değerliydi. İyi hayat algısının temelinde "eve ekmek götürebilmek" yatıyordu.

1980'lerde çeperde kentleşmenin hız kazanmasıyla birlikte bir sonraki neslin merkezin hayat tarzına ayak uydurma hevesiyle ticarete atılmayı öncelediği anlaşılıyor. Bu dönemde mahalleliler tarafından revaçta görülen işlerden biri, İstanbul'un önemli çarşı yerlerinde küçük esnafıktı. Merkezle yeni temasa geçmiş kişiler için merkezle yakınlık kurmanın yolu, pazara atılmaktan geçiyordu. Bir önceki nesilde eğitimin bir vasıta olduğu algısı devam ediyordu; en nihayetinde para kazanıldığı sürece elzem değildi. Yeni neslin iyi hayat tahayyülündeyse, eski nesillerin beklentilerinden keskin bir kopuş olduğu görülüyor.

İyi hayat anlayışı ve gelecek tahayyülü

Sosyo-ekonomik alanda değişen değer yargılarını anlamak için gençlere kendileri ve ileride olması muhtemel çocukları için nasıl bir hayat tahayyül ettiklerini sorduk. Her kesimden gencin çocuklarıyla ilgili gelecek tahayyüllerinde eğitim, koşulsuz olarak ilk sırada yer alıyor. Özellikle üniversite öğrencileri ve yeni mezunlar, yüksek eğitimi değerlendirilmeye dahi tabi tutulamayacak bir gereklilik olarak görüyor.

Özetle, iki nesil önce iyi hayat anlayışında sigortalı bir işte güvenceli çalışarak ailenin geçimini sürdürülebilmek önemliken, bir sonraki nesilde kendi üretim alanını oluşturabilmek ve ticaret

üzerinden kentli olmanın gereklerine ulaşmak öne çıkıyordu. Günümüz gençlerindeyse ancak iyi bir eğitimin iyi hayatın kapılarını aralayabileceği algısı güçlenmiş görünüyor.

Farklı kesimlerden gençlerin gelecekte kuracakları aileler hakkındaki tahayyüllerinde eğitim çevresinde bir örtüşme gözlemlenebilirken, kendi gelecekleri için çizdikleri yollar, kendi ailelerinin sosyo-ekonomik imkanlarının izlerini taşıdığı için ayrışıyor. Özellikle üniversite öğrencileri, kendi gelecek tahayyüllerini anlatırken topluma fayda sağlayabilecekleri, toplum içindeki saygınlıklarını artırabilecekleri, aynı zamanda bireysel özgürlük alanlarını genişletebilecekleri meslekleri sayıyorlar (örneğin, farklı kesimlerden birkaç öğrenci avukat olmak istediğini belirtiyor). Sosyo-ekonomik imkanları kısıtlı ailelerden gelen, buna bağlı ya da bundan bağımsız olarak yüksek eğitim görmemiş gençlerdeyse ailenin işini devam ettirmeye yönelik bir eğilim var.

Gençlerin gelecek nesil hakkındaki beklentilerinde nüanslar, sosyo-ekonomik alandan çıkıp sosyo-politik veçhelere yoğunlaştığımızda ortaya çıkıyor. Kendini mahalle kültürünün taşıyıcısı olarak gören bir grup genç için, gelecekte olması muhtemel çocuklarının kendilerinin politik görüşlerini ve/veya dine yaklaşımlarını paylaşmaları önem teşkil ediyor. Örneğin, Arnavut kökenli bir genç, "çocuğumun imanı bol olmalı. Allaha inancını kaybetmesin, ne olursa olsun.... Vatan haini olmasın da" diyor.

Gençlerin beklentilerinde güvenliğe verilen önem de öne çıkıyor. Örneğin, birkaç genç, Kanarya Mahallesi'nde eylemciler ve polis arasındaki çatışmalara dikkat çekerek, "çocuğum orada kaos içinde yetişmesin diye çok çalışırım" diyor. Bu temel bir talep olarak nitelendirilebilecekken güvenlik sorununun mahallenin en önemli sorunu olduğunu belirten bir diğer gencin, gelecekte çocuğunun devlet memuru, özellikle de mahallede güven ortamını tesis edecek bir emniyet görevlisi olmasının kendisine gurur kaynağı olacağını içtenlikle belirtmesi, tehdit algısının odağında toplumsal gerginliğin olduğunu ve güvenliğin bu gençler için temel bir ihtiyaçtan öte bir yerde olduğunu gösteriyor.

Buna karşılık, mahallelerinin kültürlerine mesafe koyabilmiş, henüz öğrenci olan gençlerin beklentilerinde güvenlik yerine özgürlük vurgusu var. Bu fark, güvenliğin zaten karşılanan ya da karşılanması elzem bir ihtiyaç olarak algılanmasından kaynaklanıyor olabilir. Çoğu zaman mahallesinin dışında kendini daha rahat hissettiğini belirten üniversite adayı bir genç kadın, "çocuğum benden bir şey saklamasın; ne yapıyor ve istiyorsa benimle olduğu gibi paylaşmaktan çekinmesin isterim" diyor. Benzer profildeki gençler, özgürlüğün ötesinde, bir birey olarak kendini gerçekleştirmenin, topluma fayda sağlamanın önemine de değiniyorlar.

Bu kesim dışında, sivil toplum çalışmalarında bulunan İslami kesimden bir genç de gelecekte olması muhtemel çocuğunun özgür yaşamasını diliyor fakat kavramın üzerinde durulduğunda, özgürlüğün ancak ebeveynin dünya görüşünün keskin sınırları dışına çıkılmadığı müddetçe geçerli olduğu anlaşılıyor. Bu genç çocuğunu zaten "uygun zeminde" yetiştireceğini, bu yüzden kendisinden farklı bir görüşü savunacağını sanmadığını düşünüyor. Topluluk dürtüleri baskın kişilerin gelecekte çocuklarına tanımayı düşündükleri özgürlük alanlarının keskin sınırları olduğu görülüyor.

Mahallede ve mahalleler arasında ticari ilişkiler

Mahallede esnaflık yaparak geçimini sürdüren gençlerin İstanbul'un merkeziyle ilişkilerini anlamak için, işletmelerini merkeze taşıyarak ya da şube açarak genişleme fırsatını değerlendirip değerlendirmeyeceklerini sorduk. Bu gençlerin çoğunda işleri genişletme isteği yerine var olanla yetinme, hatta "şükretmeye" yönelik bir eğilim var. "Mahallemizi bırakıp başka yerde dükkan açmak, AVM'ye çıkmak falan istemem" gibi yorumlar tekrarlanıyor.

Aile büyüklerinden devraldıkları, hırdavat, bakkal ve berber dükkanı gibi küçük işletmeleri yöneten gençler arasındaki olanla yetinme eğiliminin, yani girişimci ruh eksikliğinin altındaki saikleri anlamak için mahalle içindeki ve dışındaki ticari ilişkilerini sorguladık. "Mahallenin koruyucu, kollayıcı ağabeyi" olduğu izlenimini veren gençler arasında, mahallenin sunduğu imkanlarla yetinme eğilimi ekonomik alanla sınırlı değil. Çoğu, İstanbul'un merkezine ancak gerektiğinde, alım satım işlerini halletmek için gittiğini, boş zamanlarını kendi mahallesinde, örneğin evinin yakınındaki kahvehanede geçirdiğini belirtiyor.

Bu gençler arasında mahalle olgusunun sadece ticari hayatta değil, sosyal tercihlerdeki ağırlığı, işleri mahalle dışına genişletme karşıtı tutumun sadece söylemde kalmadığını işaret ediyor. Aile büyüklerinden devraldıkları küçük işletmeleri yöneten bu gençlerin bir önceki neslin davranış kalıplarını ve kaygılarını da devraldıkları görülmüyor. Nesillerin beklentileri arasında özellikle eğitim ve istihdam konularında dönüşümler olsa da, özellikle bu gençler için "aylak olmamak, evinin geçimini sağlayabilmek," "muhatap alınacak adam" olabilmek için birincil kıstas. Benzer ifadeler, küçük aile işletmeleri üzerinden ticarete atılmış bu gençlerin üniversite öğrencisi akrabalarından duyulmuyor.

Merkezle ticaretten mahalleler arası ticarete inerek, bu alandaki etkileşimlerin de boyutunu irdeledik. Esnaflık yapan gençlerin sosyal hayatlarında önemsedikleri, arkadaş seçimlerinde belirleyici gördükleri siyasi görüş ya da kimliklerin, ticari ilişkilerde pek yeri olmadığı anlaşılıyor. Örneğin Kanarya Mahallesi'nin çevresindeki bir mahalleden Türk milliyetçisi esnafa, Kanarya'dan Kürt bir esnafa ticari ilişki kurup kurmayacağını sorduğumuzda, "tabii ki kurarım, o kadar da değil" şeklinde yanıt veriyor. İdeal ticari ilişki, sözünü tutmak, dürüstlük gibi vasıflar üzerinden tanımlanıyor ve bu alanda kimlik üzerinden dışlayıcı söylemin etkisi azalıyor. Örneğin, İslami kimliğiyle öne çıkan bir esnaf, "Gazi Mahallesi'nden esnaflarla ticaret yaptım. Gazi'dekilerin ticareti iyi ama siyasi olaylar yüzünden çoğu zaman sıkıntı yaşayabiliyoruz" derken, Kanarya için "orada tahsilat sıfır, ticaret yapamıyorsunuz" diyor. Karşı tarafın siyasi görüşünden ya da kimliğinden bağımsız olarak, "tahsilat yapamamak" ticarete karşı tarafa tavrı belirleyen esas unsur olarak öne çıkıyor.

Ekonomik imkanlar ve sınıfsal ayrışmalar

İlçenin en yoksul mahallesi Kanarya'da ekonomik hayat, Kürt gençlerin asgari ücretle çalıştığı tekstil atölyeleri etrafında dönüyor. Mahalledeki gençler, tekstil atölyesinde işçiliğe alternatif bir çalışma olanağı hayal edemiyor. Bu bağlamda tekstil atölyeleri Kanarya'daki Kürt gençlerin hayatın farklı alanlarındaki sıkışmışlıklarını tasvir etmek için başvurdukları güçlü bir sembol. Örneğin, Kanarya'dan bir genç, "İşçiler yer altındaki tekstil atölyelerine sabah giriyorlar, akşam çıkıyorlar. İnsanlar burada dışarıyı düşünemiyorlar" dedikten sonra, bunu mahallenin geneline yoruyor: "Kanarya bir 'getto.' İnsanlar gettoda sıkışmışlar, buradan çıkamıyorlar.

Kadınlar mahalleye hapsolmuş durumdadır, tek başlarına hastaneye bile gidemiyorlar.” Tekstil atölyelerindeki çalışma koşulları ve mahallenin genelindeki yaşam koşulları hakkındaki paralel yorumlar, hissedilen sıkışmışlığın katmanlarını gösteriyor.

Çevre mahallelerle karşılaştırıldığında, ekonomik kaygılar en sık Kanarya’daki Kürt gençler tarafından dile getiriliyor. Burada ilginç olan, mahalledeki gençlerin ekonomik kaygılarının toplandığı odak noktaları; yoksunluktan doğan hüsrânın ne yöne ve ne şekilde kanalize edildiği. Kanarya’daki Kürt gençlerin ekonomik eşitsizliğe tepkileri bir öteki kimlikten ziyade Kürtler arasındaki sınıfsal ayrışmalara yönelmiş durumda. Bir genç, atölyedeki patronlarının (kendi deyimiyle, “zengin Kürtlerin”) Kürt meselesi konusunda kendileri kadar hassas olmadıklarından şöyle yakınıyor: “Patronlarım Kürt, villalarda oturuyorlar... Korkuları yok, kaygıları yok. Zengin Kürtlerin kayıpları yok. Gençlere göre, İstanbul’da sanayiyle uğraşan yüksek gelirli Kürtler onların “Kürtlere hizmet etme” arzularını küçümsüyorlar, bunun altında da kendi halklarına karşı herhangi bir sorumluluk hissetmemeleri yatıyor. Bu algı, şehrin çeperlerinde yaşayan yoksul Kürtlerin sosyo-ekonomik yaşama yönelik hislerini şekillendiriyor.

Mahallelerde Sosyal Hayat

Mahallelerdeki imkanların sosyal hayata yansımaları, birey – topluluk – toplum arasındaki ilişkiler dinamiğinin can alıcı noktalarını sunuyor. Sultanmurat Mahallesi'nde yaşayan, ailesi, akrabaları ve mahalle çevresiyle sıkı ilişkileri olan Arnavut kökenli bir gencin, aynı durumda olan Kanarya Mahallesi'nden bir Kürt gençle, siyasi farklılıkları bir kenara bırakırsak, sosyal hayatta benzeştiği noktalar oluyor. Bunun nedeni, sosyal koşulları belirleyen mekan ve zaman özelliklerinin çoğu mahallede ortak olması. Gençlerin sosyalleşebilecekleri alanların mahalle civarındaki en büyük cadde üzerinde ya da sahil kenarında bulunması, mahallelerin –özellikle Kanarya'nın– geçim kaynağı diyebileceğimiz tekstil atölyelerinin bodrum katlarında bulunması, ailelerin bir arada yaşaması ve akraba sayısının fazla olması gibi unsurlar, gençlerin birer birey olarak topluluklarıyla ilişkilerini yakından etkiliyor.

Genç bireyin mahalle içindeki sosyal hayatının çoğu safhası aile, akraba ve Kanarya Mahallesi özelinde bunlara ek olarak aşiret etkisi altında olmaya müsait görünüyor. Bir kesim gencin, bunun yol açabileceği, kendini bağımsız olarak gerçekleştirmeye yönelik kısıtlamalara mesafe koyup topluluk dürtülerini törpülediği görülüyor. Bu gençler, eğitimlerini ve kariyer olasılıklarını imkanları çerçevesinde en iyi şekilde değerlendirebilmek için İstanbul'un merkezine daha sık gidiyorlar, böylece farklı kesimlerle daha fazla karşılaşılıyor ve iletişim kuruyorlar. Buna tezat oluşturacak bir şekilde, yüksek eğitim görmemiş, esnafılık yapan, maddi durumu görece daha kötü olan kesimlerde, kendi topluluklarının yapılarına bağlılık hissi çok daha ağır basıyor. Bu gençler, dış dünyaya korunaklı, dayanışma ve birliktelik duygularının ağır bastığı topluluk anlayışının önemini yitirdiğinden yakınıyorlar.

Bireyselleşmenin boyutları ve hızı, gencin aile ilişkilerine ve sosyo-ekonomik durumuna göre farklılıklar gösterse de, bireyselleşmeden bir eğilim olarak bahsetmek mümkün. Bireyselleşme, farklı kimliklerin bir arada bulunduğu, kimlik tanınmasının gerçekleştiği mekanların sayısını da çoğaltma potansiyeline sahip. Bireyselleşen gençler, çeperdeki kısıtlı sosyalleşme mekanlarında zaman geçirmek yerine, dışlama ve içirme mekanizmalarının işlemediği, ilçe dışındaki ortak mekanlarda, farklı kesimlerden gençlerle vakit geçirmeyi tercih ediyorlar. Bu noktada mahallelerin mekansal dönüşümünün yeni sosyal imkanlar yaratacağını ve böylece gençlerin bireyselleşmesine katkıda bulunacağı söylenebilir.

Mahallelerin dışında “var olmak”

Bir kesim gencin mahallelerinin sosyal ortamındaki sıkı aile, akraba ve/veya aşiret ilişkilerine tepkisi, mahalle dışına taşınma isteğinde görülüyor. “Mahallede çok durmuyorum. Cennet Mahallesi’ne, Florya’ya gidiyorum çünkü oralarda kimse kimseye karışmıyor, herkes kendi halinde” gibi ifadelere sıkça rastlanıyor. Bu gençler arasında maddi imkanları elverenler, İstanbul’un merkezinde, örneğin Taksim, Beşiktaş, Kadıköy gibi yerlerde zaman geçirmeyi tercih ediyorlar. Maddi imkanlar, sosyal hayatta aileden, akrabalarından bağımsız bir şekilde var olabilmek için önemli bir zemin teşkil ediyor.

Kendi mahallesiyle daha sıcak ilişkileri olan gençlerde dahi mahalle dışında var olma isteği görülebiliyor. Arnavut kökenli bir genç, “Bu mahallelerdeki (Kanarya) gibi geri zihniyetli insanların olmadığı yerlere gitmek istiyorum” derken, bir başkası, “çocuğum olursa onu Sefaköy’de yetiştirmem, farklı yerlere giderim. Daha medeni bir yerde, Tuncelili’yle bile aynı sırada okuyabilir” diyor. Kentlilik statüsü, Türk milliyetçisi bir gence göre bir Tuncelili’nin bile içinde bulunabileceği bir üst-kimlik olarak öne çıkıyor.

Kanarya Mahallesi’ndeki Kürt gençlerse ne mahalle içinde ne de dışında kendilerini tam anlamıyla özgür hissediyorlar. Bu doğrultuda diğer mahallelerin gençlerinde görülen başka ilçelere taşınma isteği, Kanarya’da yerini “Kürt coğrafyasına dönme” fikrine bırakıyor. Burada başka ilçelere taşınarak sınıf atlama isteğinden çok, mevcut ortamı terk etme ve bu vesileyle kendi topluluklarına yararlı olma arzusu ağır basıyor. Kürt gençler, “burada bu kadar sıkıntı çekeceklerine” Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı illerde daha özgür olacaklarını düşünüyorlar.

Bir önceki bölümde ele alınan, mahallelerdeki küçük işletmelerde esnaf olarak çalışan bir kesim gencin dışında gençlerin çoğunun ortak paydası, mevcut ortamlarından çıkıp daha farklı bir hayata kavuşmak. Bunu mahalle kültürüne tepki olarak ifade edenler için mahalle dışı hayat, özgürlük alanının genişlemesini ima ediyor. Ticari hayatın içinde, örneğin bayi ya da işletme sahibi gençler için merkezin ya da çevre ilçelerin cazibesi, orada algıladıkları daha iyi yaşam standartlarına erişim isteğinden kaynaklanıyor. Kanarya Mahallesi’ndeki Kürt gençlerin “memleketlerine dönme” isteğindeyse, değinildiği üzere kendi topluluklarına yararlı olabilmek dürtüsü yatıyor. Ele alınacağı üzere, bunun aile, akraba ve aşiret cenderesinden bir kaçışı da ima ettiği görülüyor.

Mahallelerde aile bağları

Topluluk duygusu güçlü kalmış gençlerin aile bağlarının da güçlü kaldığı görülüyor. Örneğin, topluluklarına bağlı Arnavut gençler, eşlerin aileler tarafından belirlendiği sıkı evlilik geleneklerinin devam etmesine sıcak bakıyorlar. Nitekim Arnavut kökenli bir esnaf, eşinin de Arnavut kökenli olmasını önemseydiğini belirtirken, bireyselleşme eğilimindeki gençler evlilik içi kimliksel melezleşmeye daha sıcak baktıklarını ifade ediyorlar.

Bulgar göçmenlerin daha yoğun yaşadığı bölgelerde Arnavut ailelerin gelenekler konusundaki katılımı görülüyor. Bulgar göçmenlerinse bu konuda ikircikli bir konumu var: aile hayatı, yaşam tarzı bakımından Balkanlar’da yaşayan eski Doğu Bloğu ülkelerinde “fazla muhafazakar,” Türkiye’deyse daha “rahat” addediliyorlar. Kanarya Mahallesi, aile bağlarının ağırlığının en fazla hissedildiği mahalle olarak öne çıkıyor. Kürt topluluğunun muhafazakar aile yapısıyla iç içe geçmiş bir sosyalleşme, özellikle kadınlar için zorlayıcı olabiliyor.

Bununla birlikte, Kanarya Mahallesi'nde gençlerin bireyselleşmesinin aileler tarafından iyi karşılanmadığı vurgulanıyor. Örneğin, ailesi Kürt göçmeni bir kadın, sadece siyasi örgütlerin sıkı yapılarının değil, aynı zamanda mahalledeki ailelerin sıkı yapılarının da bireyselleşmenin önünde engel teşkil ettiğini belirtiyor. Kendi bağımsızlığını tahkim etmek isteyen gençlerin bunu belli bir suçluluk psikolojisiyle başarmaya çalıştıklarının altını çizmek gerek. Bu bağlamda, Kanarya'daki Kürt gençlerde karşılaştığımız "Kürt coğrafyasına dönme" isteğinin altında aynı zamanda aile, akraba, aşiret ilişkilerinden uzaklaşma ihtiyacının yattığı görülüyor.

Gençlerin siyasi olarak ailelerinde en çok kimden etkilendiğini sorduğumuzda, bir kısmı kendi kendini geliştirdiğini, bir kısmı da babasından, ailesinden etkilendiğini belirtiyor. Kanarya Mahallesi'ndeki Kürt gençlerin siyasi söylemlerinin belirlenmesindeyse ailenin etkisi göze çarpıyor. Kürt gençlerin çoğu, Doğu ve Güneydoğu'daki çatışmalarda kayıplar vermiş, "bedel aileleri" olarak adlandırılan ailelerden geliyorlar. Bu gençlerin siyasi görüşlerinin oluşmasında ailelerinin kayıplarının etkili olduğu görülüyor. Kürt siyasi hareketini eleştirsün ya da eleştirmesin, Kürt gençler son kertede ailenin ödediği "bedel" çerçevesinde hareketi sahipleniyorlar. Bu da mekanın toplumsal dokusunun ve aile bağlarının siyasi tutumu belirlemedeki etkisine işaret ediyor.

Mahallelerde kadın olmak

Kadınlar için bireyselleşme, ailelerin aktardığı eski neslin uygun davranış kalıplarından belli bir kopuşu beraberinde getirdiğinden, muhafazakar aile yapısı içinde yetişen genç kadınlarda sıkışmışlık hissi erkeklere göre daha yoğun görülüyor. Farklı mahallelerden kadınlar, ailelerinin "elalem ne der" baskısıyla sık sık karşılaşıyorlar. Özellikle lise ve üniversite çağındaki kadınlar, ilişkilerini ve karşı cinsten arkadaşlıklarını mahalle dışında daha rahat yaşayabildiklerini, bu yüzden zamanlarını mahalle dışında geçirmeyi tercih ettiklerini söylüyorlar.

Değindiği üzere, özellikle Kanarya Mahallesi'nde, Kürt toplumunun muhafazakar aile yapısının baskınlığı kadınlar için daha da zorlayıcı olabiliyor. Kanarya'dan iki genç kadın, hiçbir yerde tam olarak özgür hissetmediklerini belirtiyor. Bunun nedenlerinden biri, mahallede kadın olmakla ilgili, diğeryse şehirde Kürt olmakla ilgili. Kadınlar Kanarya içerisinde kadın olmaktan dolayı ezildiklerini, dışarıdaysa Kürt olmalarından dolayı ezildiklerini düşünüyorlar. Bununla beraber Kanarya Mahallesi'ndeki kadınlar, Kürt hareketinin kadınlara yaklaşımına da oldukça eleştirel bakıyorlar. Biri, tepkisini "kadınlar konusunda bizim toplumda da ikiyüzlülük var. Derneğe gidelim, hep yaşlı amcalar var. Gidip kadın olarak danışacağım hiç kimse yok" sözleriyle ifade ediyor. Kürt siyasetinde önemli bir gündem meselesi olan "kadın özgürlüğü," genç kadınlarının mahallelerinde eksikliğini hissettikleri bir mesele olarak öne çıkıyor.

Gençlerin Siyasi ve İdeolojik Eğilimleri

Balkan göçmenlerinin yoğun olduğu mahallelerdeki gençlerin bir kısmının, mahalleleri yakın geçmişteki toplumsal yapıları ve siyasi eğilimleri üzerinden stereotipleştirdiği görülüyor. Örneğin, Sultanmurat Mahallesi'nde oturan birçok Arnavut göçmenine göre, Fevzi Çakmak Mahallesi'ndeki Bulgar göçmenleri, "ekseriyetle CHP'li ve solcudur." Oysa burada AK Parti oylarının CHP oylarına yakın seyrettiği, hatta iki seçimde CHP oylarını aştığı görülüyor (bkz. Tablo 1). Buna karşılık Fevzi Çakmak'taki birçok Bulgar göçmenine göre, Arnavutların topluluk bilinci fazlasıyla gelişmiş ve bu bakımdan "Kürtlere benziyorlar." Bölgedeki farklı göçmen grupları, fiziksel görünüm, tavır ve davranışlar üzerinden birbirlerini sınıflandırmaya yatkınlar. Yine de bunun mahalleler arasında herhangi bir anlaşmazlığa, gerilime ya da çatışmaya yol açmadığını eklemek gerekir.

Gerilime sebep olabilecek ölçüde çok daha katı bir stereotipleştirme, Kanarya Mahallesi için yapılıyor. Kanarya, mahalle dışından pek çok genç tarafından etnik kompozisyon ve siyasi eğilim bakımından homojen olarak resmediliyor. Ancak seçim sonuçlarına bakıldığında, tahayyül edilenden daha farklı bir mahalle ortaya çıkıyor. 2015 seçimlerine kadar AK Parti önemli bir farkla kazanmış; aynı şekilde CHP'nin de güçlü bir pozisyonda olduğu söylenebilir (bkz. Tablo 1). Kanarya Mahallesi'nde sadece Kürtler yaşamıyor— kaldı ki mahalledeki Kürtlerin de siyasi olarak homojen bir profil çizmediğini kaydetmek gerekir. Kanarya'daki bir genç, bu durumu "herkes burayı yurtsever ve PKK'lı zannediyor ama aslında herkes kendi derdinde, herkesin yaşam mücadelesi var, buranın adı çıkmış" şeklinde ifade ediyor. Bu da mahallelerin karikatürize edilen toplumsal yapılarının ve siyasi eğilimlerin gerçekte tam bir karşılığı olmadığını gösteriyor.

TABLO 1: MAHALLELERDEKİ 2011-2015 ARASI SEÇİMLERDE OY ORANLARI

KANARYA MAHALLESİ				
PARTİ	2011 GENEL SEÇİMLERİ	2014 YEREL SEÇİMLERİ	2015 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ	2015 KASIM GENEL SEÇİMLERİ
AK PARTİ	38,9%	38,2%	30%	36,6%
CHP	20%	23,1%	16,5%	16,1%
HDP	25,7%	28,9%	43,7%	38,4%
MHP	10,7%	6,5%	9,4%	7%

SULTANMURAT MAHALLESİ

PARTİ	2011 GENEL SEÇİMLERİ	2014 YEREL SEÇİMLERİ	2015 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ	2015 KASIM GENEL SEÇİMLERİ
AK PARTİ	50,7%	46,6%	43,1%	52%
CHP	29,8%	40,9%	30,6%	30%
HDP	1,6%	1,9%	4,8%	3,7%
MHP	12,4%	7,3%	14,9%	11%

FEVZİ ÇAKMAK MAHALLESİ

PARTİ	2011 GENEL SEÇİMLERİ	2014 YEREL SEÇİMLERİ	2015 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ	2015 KASIM GENEL SEÇİMLERİ
AK PARTİ	41,3%	35,7%	33,2%	41%
CHP	37,1%	49,9%	38,5%	39%
HDP	2,5%	2,5%	6,3%	5%
MHP	14,4%	8,4%	15,7%	11%

CUMHURİYET MAHALLESİ

PARTİ	2011 GENEL SEÇİMLERİ	2014 YEREL SEÇİMLERİ	2015 HAZİRAN GENEL SEÇİMLERİ	2015 KASIM GENEL SEÇİMLERİ
AK PARTİ	47,3%	44,1%	39,5%	47%
CHP	30,7%	37,5%	30,2%	30%
HDP	4,6%	4,9%	10,3%	8,3%
MHP	13,3%	10,1%	14,5%	11,2%

Görüldüğü üzere, her ne kadar topluluk duygusunun tahkim ettiği kolektif sorumluluk bilinci yerini gittikçe bireysel eğilimlere bıraksa da, farklı mahallelerden göçmenler birbirlerini resmederken geleneksel tavır ve davranışlardan yola çıkarak stereotipleştiriyorlar. Daha derinlere indiğimizde, böyle bir stereotipleştirmenin var olan birçok gerçeğin üzerini örttüğü görülüyor. Bu durum, en çok diğer göçmen mahallelerinden bir kesim gencin Kanarya Mahallesi'ne bakışında politikleşiyor, düşmanca bir ton kazanıyor ve "tanıyarak dışlama" söyleminin devreye girmesini kolaylaştırıyor.

Tanıyarak dışlama

Sosyolog Cenk Saraçoğlu, "tanıyarak dışlama" kavramını metropollerdeki orta sınıfların Kürtlere bakış açısına binaen² üretmiş olsa da, Küçükçekmece ölçeğinde yaptığımız araştırma bu kavramın alt sınıflara da uygulanabilirliğine dair ipuçları sunuyor. Özellikle zorunlu göçe maruz kalmış ilçelerde, 1990'lardan itibaren yeni bir Kürt algısı olduğu bir gerçek. Eskinin inkar tutumu, yerini yeni bir mefhumla bırakmış durumda. "Tanıma" derken farklı göçmen gruplarının birbirini "inkar" etmediğine dikkat çekiliyor. "Dışlama" derken de belli bir kimliğin yoğunlukta yaşadığı mekanı gündelik toplumsal hayatın dışında tahayyül eden bir tavır kast ediliyor.

Tanıyarak dışlamanın en önemli özelliklerinden biri, bir kimliği tanımanın yanında, onu ancak itaat ettiği sürece kabul etmek. Bir gencin şu sözleri buna örnek teşkil ediyor: "Kürtlerin kendilerine özgü bir milletleri var; ayrı yaşamak istiyorlar. Buradaki kurallara göre yaşasınlar. Burada anadil Türkçe'dir. Bunu böyle kabul etsinler, biz de onların geleneklerine saygı gösterelim." Buna ek olarak, "HDP'li arkadaşım olamaz" gibi açıklamalar, kabul ve ret ölçütleri önceden katı bir şekilde tanımlanmış bir çerçeveyi yansıtıyor. Makbüllük çerçevesine oturtulabilen Kürtler için, "onlar bizim kardeşimiz," "benim de Kürt arkadaşlarım var," "iyi Kürtler de var" gibi yorumlar yapılıyor.

Kürtleri tanımanın ötesinde "kabul etmek için" itaat şartı koşanların, görüşülen gençler arasında sadece belli bir kesimi temsil ettiğini eklemek gerek. Bu gençler, Balkan göçmeni ailelerin Türk milliyetine aidiyet duygusu ağır basan, devletçi bakış açısına sahip çocukları. Öte yandan, üniversite adayı, öğrencisi ya da mezunu gençlerde bu söylemden belirgin bir uzaklaşma var. Mahalleden çıkıp başka sosyal ortamlarda nefes almak, eğitim görmek, kendi ayakları üzerinde durmak isteyen gençler, tanımaya daha açıklar, yani kimlikleri koşulsuz kabul etme noktasında anlayışlılar. Bu gençler arasında, "Kürtler ayrımcılığa maruz kalıyorlar, anadilde eğitim yapsınlar" diyenler, toplumsal uzlaşmaya daha açık bir kesimi temsil ediyorlar. Bu grup gençte tanıyarak dışlama söyleminin etkisi daha az görülürken, topluluk duygusunun hakim olduğu kesimlerde tanıyarak dışlama eğilimine daha fazla rastlanıyor.

Tanıyarak dışlamanın Kanarya Mahallesi'ndeki karşılığı, mahalleye iyice kapanma oluyor. Görüşülen Kürt gençlerden birkaçının dışarıdan gelen tepkiler yüzünden mahalle içerisinde neredeyse inzivaya çekildiklerini, bununla birlikte uzlaşmaya tamamen kapalı bir siyasi söylem benimsemeye başladıkları görülüyor. Bu gençler, mahalledeki diğer Kürt gençlerin bireyselleşme dürtülerine eleştirel bakıyor ve bunu törpülemeye çalışıyorlar.

Tehdit algısı ve tahammül eşiği

Gençlerin büyük bir kısmının, mahalle hayatına dair algıladıkları sorunları (örneğin, uyuşturucu) neredeyse bir mercek altına alarak "Türkiye'nin en büyük sorunu" olarak algıladıkları görülüyor. Yerele özgü sorunlara ulusal bir boyut atfedilmesi, Sultanmurat, Fevzi Çakmak gibi Kanarya Mahallesi'ni çevreleyen mahallelerde yaşayan, göçmen ailelerden gelen Türk milliyetçisi gençlerin Kürt meselesini kavrayış biçiminde de görülüyor. Bu kesim, Kürt meselesini, "iflah olmaz bir suç merkezi" olarak kodladıkları Kanarya Mahallesi üzerinden

okuyor. Dolayısıyla bu kesim tarafından Kanarya'daki sokak eylemlerinin bitmesi için sunulan güvenlikçi reçeteye, Kürt meselesinin sona ermesi için sunulan reçete birebir örtüşüyor. Bu gençlerin zihinlerinde Kürt meselesinin çözümü hak talebi boyutundan tamamen uzaklaşabiliyor ve güvenlikçi bir yaklaşımda aranıyor.

Sayınca fazla olmasalar da mahallelerini maddi ve manevi nedenlerden dolayı terk edemeyecek Türk milliyetçisi gençler, Kürtlere karşı sert bir savunma hatta yer yer bir saldırı dilini rahatlıkla kullanabiliyorlar. Sultanmurat ve Fevzi Çakmak mahallelerinden birkaç gence 2014'te başlayan sokak eylemlerinin ve polisle çatışmalarının nasıl son bulabileceği sorulduğunda, "hepsini vuralım gitsin... bu iş bitecekse askere gidelim ve bitsin; Kanarya da kentleşme geçirsin," "başkaldıran kim varsa onları bombalayarak mevzuyu çözeriz," "hem hepsini bombalayınca o 'hak talepleri' de biter" şeklinde, çözümü yıkımda arayan yorumlar geliyor. Bu gençler, önceden ağız birliği etmişçesine Kanarya'daki ortamı "insanlık dışı" olarak tanımlıyorlar. "İnsan olmanın" ne anlama geldiği sorulduğunda, "insanlık dışı" davranışın şiddete eğilim olarak kodlandığı anlaşılıyor. Bunu destekler bir şekilde, Türk milliyetçisi bir genç, "Onlar şiddeti seviyorlar, yoksa dağda, sokakta eylemde ne işleri var?" diyerek eylemlerin "şiddet sevici bir grup" tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürüyor.

Özetle, Türk milliyetçisi gençlerin Kürtlere yaklaşımları, Kanarya Mahallesi'yle özdeşleştirdikleri cehalet - terör - uyuşturucu üçlüsü üzerinden tanımlanıyor. Bu gençlerin, mahalleleri çürüten bir hastalık olarak dile getirdikleri uyuşturucuyu da "öteki" kimliğin varlığıyla açıkladıkları görülüyor. Örneğin Fevzi Çakmak Mahallesi'nden bir esnaf, "Kanarya'dan uyuşturucu geliyor. Askerlerimiz yetişemesin diye uyuşturucu veriyorlar" derken, Sultanmurat Mahallesi'nden başka bir esnaf "Kaçak sigara Kürtlerden geliyor... Kanarya bonzainin merkezidir. Bütün uyuşturucu Kürtlerden geliyor" diyor. Kanarya'dan bir gençse, uyuşturucunun Kürt gençlerini pasifize etmek amacıyla devlet tarafından kontrol edildiğini iddia ediyor. Görüldüğü üzere, topluluk duygusu baskın gençler, uyuşturucunun kaynağını açıklarken "öteki" kimlikleri suçluyorlar.

Öte yandan Kürtlere karşı saldırgan söyleme sahip gençlerin çoğunluğu oluşturmadığını kaydetmek gerek. Bu saldırgan söylemin taban desteği bulup eyleme dönüşebileceğini iddia etmek mümkün değil. Daha da önemlisi, genellikle yüksek eğitim görmemiş ve küçük aile işletmelerinde çalışan, hem mahalleye hem millete güçlü bir aidiyet hisseden bu gençlerin gündelik hayata dair kaygılarının, Kürtlere karşı bir "kabullenmeye" yol açtığı görülüyor. Mülakatın akışı içinde gündelik konulardan konuşmaya başladıklarında, gençlerden eylemlere karşı refleks ihtimaline yönelik "esnafız, o kadar da karışmayız, işimiz gücümüz var," "evde bekleyenim var," "devlet bile bir şey yapamıyor, kalkıp ben mi yapacağım" gibi çekimser yanıtlar geliyor. Bu gençlerde, düşünsel olarak destekleyebilecekleri bir eyleme aktif katılım konusunda geçim ve güvenlik kaygılarından kaynaklanan çekinceler görülüyor.

Buradan hareketle Kanarya'nın çevre mahallelerinden Kanarya'ya gelen tepkinin bir benzerinin, Kanarya'da yaşayan ama Kürt olmayan, son dönemde oradaki eylemlere ve güvenlik güçlerinin operasyonlarına tanıklık etmiş gençler tarafından da dile getirilebileceğine dair bir varsayımda bulunduk. Her şeyden önce, Kanarya'da yaşayan gençlerin çoğu, çevre mahallelerdeki gençlerin aksine polis ve eylemciler arasındaki çatışmalara tanıklık ediyorlar.

Araştırma ekibinin ilçede bulunduğu Ağustos 2015 içerisinde Kanarya Mahallesi'nde sadece birkaç gün herhangi bir sokak eyleminin yaşanmamış olduğunu göz önünde bulundurarak, çevre mahalleden gençlere çatışmaların günlük hayatlarına ne şekilde etki ettiğini sorduk. Türk milliyetçisi gençler, ilk olarak çatışmaların günlük hayatlarını doğrudan etkilediğini iddia etmelerine rağmen daha sonra genellikle tanıdıklarından ya da sosyal medyadan duydukları anekdotları paylaşıyorlar. Daha sonra Kanarya'ya "adım bile atmayacaklarını" söyleyen bu gençler, oradaki "iş ismarlamalardan," uyuşturucu ticaretinden, yankesicilikten bizzat tanıklık etmiş gibi bahsediyorlar.

Buradan hareketle, gençlerin bir kısmının Kanarya Mahallesi hakkındaki görüşlerinin birebir tecrübeler üzerinden değil, çevrelerinin beslediği stereotipler üzerinden şekillendiğini söylemek mümkün. Diğer taraftan, Kanarya'da ikamet eden ama Kürt olmayan gençler, güvenlik sorunundan dolayı hayatlarının kısıtlandığını, örneğin gece eylem olduğunda güvenlik kaygıları sebebiyle birbirlerini evlerine bıraktıklarını belirtiyorlar ama bu durumu Kürtlere mal eden bir yaklaşım içinde değiller. Beklenenin tersine, Kanarya'daki Kürt olmayan gençlerde, mahalledeki gerilimi, güvenlik sorunlarını doğrudan tecrübe etmelerine rağmen (açıklanacağı üzere, tam da bu yüzden), daha agresif bir Türk milliyetçisi söylem yok. O dönemde bir rutin haline gelmiş olan, zaman zaman şiddet içerebilen sokak eylemlerine tepki göstermek yerine, bu gençler günlük hayatlarını doğrudan etkileyen güvenlik sorunlarından ve kendini iyiden iyiye gösteren saflaşmadan şikayet etmekle birlikte sağduyuya sahipler.

Öncelikle bu gençler, gerek aileden gerek arkadaş çevrelerinden öğrendikleri, gerekse "ötekiyle" birlikte yaşamının getirileri sayesinde Kürt meselesini mahalle boyutundan arındırıp geçmişle birlikte daha derinlikli bir şekilde değerlendirebiliyorlar. Kanarya Mahallesi'nden Kürt olmayan bir genç, durumu şu sözlerle açıklıyor: "Yaşadıklarımız bize bilinç kazandırdı. Cennet Mahallesi (sosyo-ekonomik düzeyi daha yüksek, alışveriş için sık gidilen bir mahalle) tarafında oturanlar, Kanarya Mahallesi'nde yaşayanlar için 'Kürdolar, karakafalar – yakıyorlar yıkıyorlar' der; bizde farklı." Kürt olmayan Kanaryalı gençler arasında bu şekilde sekter bir yaklaşıma sahip olmayan da yok değil. Bir başka mülakatta, Kanarya'dan Trakya göçmeni bir genç, mahallede yaşananları sefalet - cehalet ekseninde değerlendiren komşusunu, "Ama onları da anlamak lazım; bu sorunu insanlara zarar vermeden çözmek lazım" diyerek uyarıyor.

Bu çizgideki uzlaşmacı tutumun, Kürt olmayan Kanaryalı gençlerle sınırlı olmayıp kimi zaman çevre mahallelerin gençlerinde de görülebilmesi, belki de yaşananları birebir tecrübe edip mahalle dinamiklerine vakıf olmanın etkisinden öte, daha önce değinilen bireyselleşme eğilimine işaret ediyor. Gençler, mahalle ve millet gibi kolektif unsurlara ne kadar bağlılarsa, mahalle ve millet dışındaki dünyadan gelebilecek tehditlere algıları o kadar açık oluyor. Dış dünyaya kendi grup kimliğinin içinden bakan gençlerle, grup kimliğinin kıstaslarından bağımsız değerlendirmeler yapabilen gençler arasındaki en temel fark bu noktada ortaya çıkıyor. Örneğin, Kanaryalı, Kürt olmayan bir genç, arkadaşlarının onunla benzer siyasi görüşü paylaşıp paylaşmamasını hiç önemsemediğini belirtiyor ve "(farklı kesimden) arkadaşımın gece eyleme gittiğini, eylemde yaptıklarını biliyorum... ama ertesi sabaha yine okulda, sırada yanımda oluyor" diye ekliyor. Farklılıklarla bir arada yaşamaya alışkın gençler, kimlik gruplarının belirlediği tehdit odaklarının algılarını yönetmesine izin vermiyorlar.

Bu bölümde tehdidin gerçekten var olup var olmadığını, varsa ne şekillerde seyrettiğini, nasıl somutlaşabileceğini tartmaya çalışmadık. Amacımız, farklı geçmişlerden gelen,

farklı hikayeleri olan gençlerin, kimlikleri tarafından kodlanan tehdit odaklarına ne derece soğukkanlılıkla bakabildiklerini görmek ve buradaki yaklaşım farkını belirleyen etkenleri anlamaktı. Sonuç olarak, kendi yakın çevresinin dışına adım atıp diğer kimliklerle daha sık karşılaşan gençlerin, diğer kimlikleri bilinmezliklerle örtülü bir tehdit unsuruna dönüştürmedikleri söylenebilir. Önyargının yaygın olduğu, kutuplaşma ve cepheleşmenin fazlasıyla hissedildiği bir ortamda, bunları yaratan kimliklerden sıyrılıp ötekiyle empati kurabilen gençlerin toplumsal barış için itici bir güç yaratma potansiyelleri olduğu görülüyor.

“Öteki” kimliklerle karşılaşma mecraları

Farklı kesimlerden ve siyasi görüşlerden pek çok genç, mahallelerin (ve aynı şekilde Türkiye'nin) en büyük sorunu olarak kesimler arası iletişimsizliği ve bunun sonucu olarak saflaşmayı gösteriyor. Arnavut kökenlilerin yoğunlukla yaşadığı Sultanmurat Mahallesi'ndeki kalabalık düğünlere atfedilen önem göz önünde bulundurulduğunda “Türklerin Kürtlerin, Kürtlerin de Türklerin düğünlerine gitmemelerinin” iki topluluk arasındaki iletişimsizliğin uzantısı olduğu anlaşılıyor. Kesimler arası karşılaşmalar, düğün gibi genelde belirli bir toplulukla sınırlı etkinliklerde değil, okul, çarşı, eğlence mekanları gibi kamusal alanlarda gerçekleşiyor. Herkese açık benzer alanları paylaşıyor olmanın kaçınılmazlığıyla birbirini tanıyan fakat yine de önyargılarından ötürü sağlıklı iletişim kuramayan topluluklar arasında gerilim zaman zaman tırmanabiliyor.

Kesimler arasında gerilim, kimlikler tarafından anlam yüklenen hatta kutsanan semboller üzerinden yaşanıyor. Cennet Mahallesi'nin alışveriş için gidilen işlek bir caddesinde, Kanarya Mahallesi'nden kalabalık bir grubun toplanıp PKK bayrakları sallayıp davullar ve sloganlar eşliğinde, ritüel havasında bir eylem gerçekleştirmesi çevre halk tarafından bir meydan okuma olarak algılanmış. Bu herhangi bir çatışmaya mahal vermemiş olsa da, karşılaşmaların birebir etkileşimler yerine, kimliksel semboller üzerinden yaşanıyor olmasının topluluklar arası kutuplaşmaları artırdığı söylenebilir.

Karşılıklı etkileşim sağlayacak diyalog kanalları yerine kimliksel semboller üzerinden yürüyen sınırlı karşılaşmalar için sosyal medya bir başka ortak alan teşkil ediyor. Görüşülen her gencin bir şekilde kullandığı sosyal medya, sadece sanal ortamda değil, gündelik hayatta gerginlikleri ateşleyen, çatışmaların yeniden üretildiği bir mecra. Farklı kesim ve siyasi görüşten birkaç genç, kendilerinin ve/veya tanıdıklarının, biri sosyal medya üzerinden kutsal gördüğü sembollere “hakaret ettiğini” gördüğünde, onu takip etmeyi bıraktığını ya da engellediğini, hatta gerçek hayatta da konuşmayı, selamlaşmayı kestiğini belirtiyor. Sanal ortam ve gerçek hayat arasındaki bu geçişgenlik, gerilimin daha da tırmandığı karşılaşmalara neden olabiliyor. Örneğin, bir lise öğrencisi, biri Türk biri Kürt iki sınıf arkadaşı arasında sosyal medyada başlayan tartışmanın okul bahçesinde büyük bir kavgaya vardığından bahsediyor. Kutuplaşmış ortamlarda “öteki” kesimin düşmanlaştırılması için sosyal medya müsait bir araç haline gelebiliyor.

Devlet ve toplumda adalet algısı

Devlete güven ya da güven eksikliği, gençlerin Türkiye siyasetine dair algılarını şekillendiren en belirgin unsurlardan biri olarak öne çıkıyor. Topluluk bilinci güçlü olan, neredeyse tümü göçmen

ailelerden gelen gençler için devlet dokunulmaz, sorgulanmaz, herkesin saygı duyması gereken yüce bir aygıtı temsil ediyor. Gerek Bulgar gerek Arnavut kökenli gençler, "koskoca T.C." benzeri ifadeleri sık sık tekrarlıyorlar. Daha bireysel bir çizgide duran gençler nezdindeyse devlet yüceltilmiyor, "geçmişte adaletsizlikler yapmış," eleştiriye tutulabilen bir aygıtı temsil ediyor. Bunun yanında, Kanarya Mahallesi'nden gençler için devlet bir düşman pozisyonunda. Burada devletin gücü, baskıcı görülen bir güvenlik mekanizmasıyla sıkı bir ilişki içinde algılanıyor.

Kanarya Mahallesi'nden gelenler dışında gençlerin çoğu, ilk bakışta günümüzde toplumda dışlanan bir kesim olmadığını düşünüyorlar. Örneğin, başörtüsü meselesi gençlerin arasında yaşı daha küçük olanlar için geçmişte kalmış, fazla anımsayamadıkları bir konu. Geçmişin izi, gençlerin arasında yaşı büyük olanlarda daha canlı. Sultanmurat Mahallesi'nden inançlı bir esnaf, "Daha geçen gün aileyle eskiden başörtüsü yüzünden gidemediğimiz bir yere gittik. Artık rahat rahat gidebiliyoruz, çok şükür böyle sorunlar kalmadı" diyor.

Adalet algısının odağını Alevilerin sorun ve taleplerine kaydırduğumuzda, gençlerin çok büyük bir kısmı hiçbir bilgi sahibi olmadığını belirtiyor. Bu, mahallelerde az Alevi yaşamasından, dolayısıyla gündelik hayatlarında Aleviliğe ve onun farklı tezahürlerine yabancı olmalarından kaynaklanıyor. Bu konuda farklı yaklaşımlar, ancak soruları detaylandırdıktan sonra geliyor. Alevi meselesi, Alevilik - Diyanet ilişkisi, cemevlerinin statüsü gibi tartışma konuları üzerinden detaylandırıldığında kavranıyor. Bu konuya gelince Sünni kimliğini ön plana çıkaran Türk milliyetçisi bir kesim gencin söyleminde dışlama ve ötekileştirme kendini daha fazla belli ederken herhangi bir mezhepsel aidiyet hissetmediğini söyleyen gençler, Alevilere karşı ayrımcılığın olduğunu teslim ediyorlar.

Sünni kimliğini ön plana çıkaran gençler, Aleviliğin Diyanet'e girmemesi gerektiğini çünkü Diyanet'in İslam'la alakalı bir kurum olduğunu, Aleviliğin "farklı bir yerde" olduğunu savunuyorlar. Bu gençlerin egemen mezhebe mensup olmanın özgüveniyle Alevilere tepeden baktıkları, örneğin Aleviliği Sünnilikle eşdeğer saymadıkları görülüyor. Alevi bir kız arkadaşı olan Sünni bir genç, "kız arkadaşımın Alevi olması benim için hiç sorun değil, ailem için olabilir" dese de daha sonra Aleviliğin içi boş bir inanç olduğunu, Alevilerin bilinçli olarak cahil bırakıldığını, gelecekte çocukları olursa "Sünniliği öğrenmelerini" istediğini savunuyor. Buna zıt olarak, mezhepsel aidiyeti güçlü olmayan bir kesim genç, cemevlerinin ibadethane statüsünde olması gerektiğini, neden öyle olmadığını anlamadıklarını söylüyorlar.

Adalet algısının odağını Kürtlerin sorun ve taleplerine kaydırduğumuzda, Türk milliyetçisi gençlerin Kürtlerin taleplerinin ne olduğunu tam olarak bilmedikleri, bilseler de meşru görmedikleri anlaşılıyor. Bu durum, "Kürtlere her şeyi verdik, daha ne istiyorlar anlamıyoruz" gibi ifadelerle belirtiliyor. Kanarya Mahallesi'ndeki Kürt gençlerse, Kürtlerin toplumdan dışlandığını ve özellikle dil hakları, insan hakları konularında adaletsizliğe maruz kaldığını düşünüyorlar. Kanarya Mahallesi dışındaki gençler arasından tarihe meraklı olanlar, üniversite öğrencisi gençler, geçmişte ve günümüzde Kürtlere karşı "adaletsizliklerin yapıldığına" yönelik görüş bildiriyorlar.

Bunun üzerine gençlere 2015 yazında sona eren çözüm süreci hakkında düşüncelerini sorduk. Hem Kanarya Mahallesi'nden hem de çevre mahallelerden gençler, çözüm sürecinde karşı tarafın samimiyetine inanmadıklarını belirtiyorlar. Göçmen mahallelerinden Türk milliyetçisi gençler "terör araç olarak kullanılırken" iyi niyet diye bir şeyin olamayacağını, Kanarya'daki Kürt

gençlerse çözüm sürecinde devletin samimiyetine inanmadıklarını belirtiyorlar. Bununla birlikte, Kürt siyasi hareketinin de en az devlet kadar kendi mevzilerini güçlendirmek için çalıştığını düşünen Kürt gençler de var. Özetle, çözüm sürecinin karşı tarafın samimiyetsizliği ya da karşılıklı samimiyetsizlik yüzünden harcandığına dair bir kanı var.

Siyasi hareketliliğin altındaki saikler

Gençlerin siyasi örgütlenme davranışı üzerine çalışmalar, Kanarya Mahallesi'ndeki bir kesim gencin siyasallaşmalarının ardındaki saiklere dair ipuçları sunuyor. Siyasi hareketliliğin nedenleri arasında, 1) zorunlu göç mağdurlarının yerleştikleri şehirlere uyum sıkıntısı çekmeleri, zor hayat koşullarında bunun yeni nesillere aktarılması; 2) toplum tarafından dışlanmanın devam etmesi; 3) topluluğu bir arada tutan bağların, örneğin aile yapılarının çözülmesi ve ortaya çıkan boşluk içinde yeni bir kimlik ihtiyacının doğması sayılıyor.³

Kanarya Mahallesi'nde Kürt siyasi hareketine düşünsel olarak yakın gençlerin hislerini bu üç unsur da açıklıyor. Ailesi Batman'dan göç etmiş iki Kürt genç, "İstanbul'da Kürtler yığılılık içindedir. Ne bir sosyal yaşamları var ne de güzel yaşam hayalleri," "İstanbul'da biyolojik ihtiyaçlarımı karşılayıp uyuyorum. Zaman ölüyor... Resmen modern kölelik yapıyoruz" diyerek ilk iki unsuru olumluyor. Hayatı boyunca gazeteci olmak istemiş başka bir Kürt genç, "her şey üst üste gelince," yani bir yakını ve ağabeyini çatışmalarda kaybedince yıprandığını, bu idealinden vazgeçtiğini söylüyor.

Bahsedildiği üzere, aile gibi kimlikleri yaratan, bir arada tutan ve besleyen yapıların dağılması üzerine yaşanan travmalar, gençlerin sert bir siyasi çizgiyi benimsemesini kolaylaştırıyor. Özellikle çatışma dönemlerinde Kürt siyasi hareketi adına kendi deyimleriyle "bedel ödemiş" ve dağılmış ailelerin çocukları, kendilerini onlara karşı borçlu hissedip benzer bir siyasi çizgiyi benimseyebiliyorlar.⁴

³ Véronique Dudouet, "Violent mobilization of youth gangs by political parties," Understanding a new generation of non-state armed groups, United Nations System Staff College/zif, 2014.

⁴ Leyla Neyzi ve Haydar Darıcı, "Generation in debt: Family, politics, and youth subjectivities in Diyarbakır," New Perspectives on Turkey, 2015, 52: 55-75.

Sonuç

Bu araştırmayla Küçükçekmece'nin mahallelerindeki çeşitli kesimlerden gençlerin sosyo-ekonomik durumlarının, toplumsal hareketliliklerinin, ötekiyle karşılaşmalarının, ideolojik tutumlarının ve yaklaşımlarının bir fotoğrafını sunmayı amaçladık. Bu analiz başlıklarını ortak kesen ölçütlerden biri, gençlerin grup kimliklerine karşı birey olarak kendilerini nerede konumlandıkları.

Kendi topluluklarının kimlik kalıplarını ve mahalle kültürlerini içselleştirmiş gençlerin mahallelerdeki milliyetçiliklerin asıl taşıyıcıları olduğu görülüyor. Balkan göçmenleriyle anılan mahallelerdeki Türk milliyetçisi gençler, Kürt meselesine ve Kürtlere bakışlarını, tahayyül ettikleri biçimiyle Kanarya Mahallesi üzerinden şekillendiriyorlar. Bu bağlamda Kürtlere yaklaşımları cehalet - terör - uyuşturucu eksenindeki bir ilişkiler bütünü üzerinden tanımlanıyor. Bununla birlikte tehdit algılarının odağına yerleştirdikleri Kürtlerle sokakta, çarşıda, okulda karşılaşıyorlar. Bu karşılaşmalarda, iletişimin oldukça kısıtlı olduğu, bu kadar iç içe yaşanmasına rağmen önyargıların katılığı ve tehdit algılarının yarattığı endişeler yüzünden aralarında tam anlamıyla bir etkileşimin kurulmadığı görülüyor.

Kanarya Mahallesi'ndeysen Kürt gençlerin bir kısmının kendilerine atfedilen stereotiplere cevapları, basit bir etki - tepki dinamiği yaratmak ve Kürt kimliğine aidiyet hissini güçlendirmekle birlikte, bununla sınırla kalmıyor. Örneğin, Kürt gençler ilçede pek çok ortamda Türk milliyetçileriyle karşılaşabileceklerini ve hedef haline gelebileceklerini düşünüp kendilerini güvensiz hissedebiliyorlar. Bu da radikal gençlerde görülebilecek savaşa, mücadele etme ya da direnme isteği yerine, mevcut durumdan ideal olarak tahayyül edilen ortama, yani "Kürt coğrafyasına dönme" isteğini tetikleyebiliyor.

Yine de bütün gündelik mahalle dinamikleri içerisinde gençlerin bakışlarında etkili olan eğilim, birey - topluluk ilişkilerinde bireyselliğin giderek daha fazla anlam kazanması. Bireyselleşme eğilimi, siyasi açıdan bir merkezkaç ivmesi oluşturuyor. Kendi mahallesinin alt kültürünü sindirmiş gençlerin, kendilerine öteki olarak dayatılan kimliklerle gündelik hayatta çok daha sık karşılaştıkları, birebir iletişim yöntemiyle ilişki kurdukları görülüyor. Buna bağlı olarak, stereotiplere itibar etmedikleri de söylenebilir. Bu da mahallelerle özdeşleştirilmiş siyasi görüşten farklı bir duruş ortaya koymalarını sağlıyor. Buna zıt olarak, kapalı topluluk anlayışının izlerinin kaldığı yerlerde, örneğin Arnavutların yoğun olarak yaşadığı Sultanmurat ve Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı Kanarya mahallelerinde uzlaşma zemini daha zayıf görünüyor.

Sonuç olarak, kendi mahallelerinin kültürüne mesafe koymaya çalışan gençler, mahallelerindeki "tanıyarak dışlama" yaklaşımını veya mahalleye kapanma davranışını reddediyor, bir kaçış alanı arayışına giriyorlar. Her iki taraftaki topluluk kültürüne bağlı kesimlerse, topluluklarının kültürüne

mesafe koymayı gerektiren bireyselleşmeyi tehlikeli buluyorlar ya da bireyselleşme çabalarını kendilerince sınırılıyorlar. Birçok mahallede, artık birlik olmadığına, “herkesin kendi derdinde” olduğuna dair bir kanı var. Bunun başlı başına bir sorun olarak algılanması, aslında bir kesimin bireyselleşmeyle henüz uzlaşmadığına işaret ediyor.

Ötekiyle barışık gençlerin girişkenliğinin, başka bir deyişle eğitim ve kariyer üzerinden toplum içinde işlevsel, saygın bir birey olma çabalarının toplumsal hayata olumlu yansımalarını göz önünde bulundurarak, bunu sağlayan koşulların geliştirilmesiyle birlikte farklı kesimler arasında iletişimin, etkileşimin ve uzlaşma noktalarının artabileceğini kaydetmek gerek.

Bunun bir yolu, mahallelerdeki gençler için eğitim ve istihdam fırsatlarını çeşitlendirmek, bunu gözetken inisiyatiflere destek vermek. Mahallelerinden zorunda kalmadıkça çıkmamış gençlerin şehrin uzak semtlerinde üniversiteye gitmeleri, onları şehrin hem mekansal hem toplumsal çeşitliliğiyle tanıştırıyor. Bunun meslek edinme bakımından da olumlu etkilerini kaydetmek gerek. Göçmen mahallelerinden gelen, dışlayıcı söylemde bulunabilen gençlerin çoğunun, lise eğitiminden sonra küçük aile işletmelerini devralmış esnaflar olduğu görülüyor. Kanarya Mahallesi’nde Kürt gençlerini tekstil işçiliğinin beklediği, zor çalışma koşullarının da sıkışmışlık hissini artırdığı sıklıkla vurgulanıyor. Bu gençler için istihdam fırsatlarının çeşitlenmesinin ekonomik getirilerinin yanında, farklı kesimlerle karşılaşmaları artırıp uzun vadede olumlu sonuçlar doğurabileceğini eklemek gerek.

Bunun yanında, farklı kesimlerden gençlerin sosyalleşmesine imkan sunan alanların çeşitlendirilmesini hedefleyen çalışmalar daha kısa sürede sonuç verebilir. Değindiği üzere, öteki kimliklerle daha barışık olan gençler, çeperdeki kısıtlı mekanlarda zaman geçirmek yerine, herkesin bir araya gelebildiği, ortak mekanlarda zaman geçirmeyi tercih ediyorlar. İlçede herhangi bir kesimle özdeşleştirilmeyen, bağımsız görülen sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ortak sosyal alanların yaratılması ve desteklenmesi, karşılaşmaları artırarak yeni imkanlar oluşturması bakımından önemli bir kazanım yaratabilir.

Son olarak, mahalledeki gençlerin ait olduğu kesimlerin temsil edildiği, yerelde etkin ve kuşatıcı bir kurumsal yapı, yerel yönetimler tarafından tesis edilebilir. Bu kurumlarda çeşitli kesimlerden gençlerin, gençlik üzerine çalışan uzmanların, sosyal politikalar alanında çalışan kamu görevlilerinin bir araya gelerek, ortak bir şekilde, yerel hayatı iyileştirecek, birlikte yaşamayı teşvik edecek sürdürülebilir çalışmalar üretmeleri, gençler arasında ortak bir uzlaşma kültürünün yaratılmasına katkıda bulunabilir.

EK 1: KÜÇÜKÇEKMECE SAHASI GÖRÜŞMECİ PROFİLLERİ

MAHALLE	YAŞ	CİNSİYET	EĞİTİM	İŞ/MESLEK
CENNET	28	Erkek	Üniversite	Muhasebeci
CENNET	17	Kadın	Lise (devam)	Öğrenci/Butik Çalışanı
CUMHURİYET	25	Kadın	Üniversite	Gazeteci
CUMHURİYET	28	Kadın	Lise	Vakıf Çalışanı
CUMHURİYET	17	Erkek	Lise (devam)	Öğrenci
CUMHURİYET	21	Kadın	Üniversite (devam)	Öğrenci
CUMHURİYET	28	Erkek	Üniversite	Özel Sektör Çalışanı
CUMHURİYET	23	Erkek	Üniversite (devam)	Öğrenci
CUMHURİYET	20	Kadın	Üniversite (devam)	Öğrenci
FEVZİ ÇAKMAK	24	Erkek	Lise	Esnaf
FEVZİ ÇAKMAK	23	Erkek	Lise	Esnaf
GÜLTEPE	28	Erkek	Üniversite	Esnaf
KANARYA	23	Erkek	Açıköğretim	Esnaf/Parti Üyesi
KANARYA	25	Erkek	Açıköğretim	Esnaf/Parti Üyesi
KANARYA	18	Erkek	Lise (devam)	Öğrenci
KANARYA	18	Erkek	Lise (devam)	Öğrenci
KANARYA	18	Erkek	Lise (devam)	Öğrenci
KANARYA	25	Kadın	Üniversite	Özel Sektör
KANARYA	22	Erkek	Üniversite (devam)	Öğrenci/Kürtçe Öğretmeni
KANARYA	24	Kadın	Üniversite	Çalışmıyor
SULTANMURAT	28	Erkek	Lise	Nalbur
SULTANMURAT	20	Erkek	Üniversite (devam)	Öğrenci
SULTANMURAT	24	Erkek	Lise	Esnaf

PODEM

Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları
Public Policy and Democracy Studies

ISBN 978-605-66456-4-8

Kore Şehitleri Cad. No: 38/3
Zincirlikuyu, 34394, İstanbul
T +90 212 217 75 65-66
F +90 212 347 18 86
E info@podem.org.tr
www.podem.org.tr